

Handelshögskolan i Stockholm
Institutionen för redovisning och finansiering
Kandidatuppsats
Vårterminen 2010

Hållbarhetsredovisning i svenska företag

– utveckling, trender och drivkrafter

Hanna Löfgren, 21346

Sanna Westman, 21271

Handledare: Johnny Lind
Framläggning: kl. 13-16, 3 juni 2010, sal C437

Abstract

This study aims to investigate development and reasons behind sustainability reporting in large Swedish companies. By examining 15 companies' environmental and sustainability reports between the years 2000 and 2008, data was collected on matters such as frequency, scope and design. Identified trends were to a large extent in line with previous studies on international development; sustainability reporting is growing in several aspects. The authors have found one major reason for this development to be increasing requirements and expectations from stakeholders and a need for companies to legitimize their actions. Another conclusion drawn is that sustainability reporting increasingly complements financial reporting and will likely be more integrated in the future. This might also drive an increase in reliability requirements, transparency in reporting and third-party verification. The most significant difference between previous research and this study concerns focus and scope of different companies' sustainability reports. Previous research states that the company's type of business affects focus and scope of reports, while this study claims that companies with longer experience in sustainability reporting have the most extensive reports on all topics, regardless of the company's business.

Keywords: sustainability reporting, sustainable development, corporate social responsibility, legitimacy theory, stakeholder theory

Tack

Johnny Lind,

för uppmuntran och vägledning under arbetets gång.

Jeanette Kazinczy

Julia Persson

Arvid Stenback-Lund

och *Jakob Tardelius-Hemborg,*

för givande diskussioner, inspiration och framförallt trevliga stunder, skratt och nya vänner.

Hanna Löfgren och Sanna Westman

Stockholm den 17 maj 2010

Innehållsförteckning

1 Introduktion.....	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Problemformulering och syfte.....	1
1.3 Avgränsning	2
1.4 Disposition	2
 2 Teoretisk bakgrund.....	 4
2.1 Legitimitets- och intressentteori.....	4
2.2 Standardisering och riktlinjer	6
2.2.1 <i>Global Reporting Initiative</i>	6
2.2.2 <i>Global Compact</i>	7
2.2.3 <i>Hållbarhetsindex</i>	7
2.2.4 <i>Riktlinjer för extern rapportering för företag med statligt ägande</i>	7
2.3 Bakgrund och utveckling enligt tidigare forskning	8
2.3.1 <i>Innehåll</i>	8
2.3.2 <i>Frekvens</i>	9
 3 Metod.....	 11
3.1 Kunskapssyn, ansats och metod	11
3.2 Arbetssätt.....	12
3.2.1 <i>Material och granskning</i>	12
3.2.2 <i>Undersökningsmodell</i>	13
3.2.3 <i>Sammanställning och analys av insamlat material</i>	13
3.3 Val av företag	14
3.4 Validitet och reliabilitet.....	15
 4 Empiriskt resultat	 16
4.1 Rapporteringsfrekvens, omfattning och placering	16
4.2 Bestyrkande av rapportering	17
4.3 Rapportering enligt GRI.....	18
4.4 Rapporteringens innehållsfördelning	19
4.5 Antal variabler.....	20
4.6 Rapporterade variabler	21
4.7 Rapportering av intressenter och validitet.....	24
 5 Analys.....	 25
5.1 Analys med utgångspunkt i tidigare forskning	25
5.1.1 <i>Rapporteringsfrekvens, omfattning och placering</i>	25
5.1.2 <i>Bestyrkande av rapportering</i>	26
5.1.3 <i>Rapportering enligt GRI</i>	27
5.1.4 <i>Rapporteringens innehållsfördelning</i>	28
5.1.5 <i>Antal variabler</i>	29

5.1.6	Rapporterade variabler.....	30
5.1.7	Rapportering av intressenter och validitet.....	30
5.2	Analys med utgångspunkt i legitimitets- och intressentteori	31
5.2.1	Rapporteringsfrekvens, omfattning och placering	31
5.2.2	Bestyrkande av rapportering	32
5.2.3	Rapportering enligt GRI.....	33
5.2.4	Rapporteringens innehållsfördelning.....	33
5.2.5	Antal variabler	34
5.2.6	Rapporterade variabler.....	35
5.2.7	Rapportering av intressenter och validitet.....	36
6	Sammanfattande diskussion.....	38
6.1	Slutsatser	38
6.2	Vidare diskussion och uppslag till framtida forskning.....	39

Källförteckning

Appendix: Undersökningsmodellens variabler

1 Introduktion

1.1 Bakgrund

Hållbar utveckling är ett begrepp som först definierades i FN-rapporten "Our Common Future" (1987, s. 54) som en utveckling som

"... tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov"

Hållbar utveckling består av tre delar; miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet. Dessa tre delar är ofta svåra att renodla och överlappar varandra på många områden. Företags arbete för hållbar utveckling benämns ofta CSR, Corporate Social Responsibility, men begreppet omfattar samtliga tre delar och därför används även begreppet Corporate Responsibility.

I redovisningssammanhang introducerades begreppet Triple Bottom Line Reporting av Elkington 1998. Det innebär ett tillägg till den traditionella finansiella redovisningen; att rapportera även företagets sociala och miljömässiga påverkan och resultat. Triple Bottom Line syftar till att företags rapportering går från att främst ha varit av intresse för aktieägare, till att omfatta fler typer av intressenter, såsom kunder, anställda och omvärld (Elkington, 1997).

Ur Triple Bottom Line har hållbarhetsredovisningen utvecklats. Enligt Global Reporting Initiative (2010a) definieras hållbarhetsredovisning som

"... förfarandet att mäta, visa och vara ansvarig för organisationens resultat genom att arbeta i riktning mot målet för en hållbar utveckling. En hållbarhetsredovisning ska ge en balanserad och rimlig framställning av hållbarhetsresultatet av den redovisande organisationen av såväl positiva som negativa bidrag"

1.2 Problemformulering och syfte

Som komplement till den finansiella redovisningen, har företag i allt större utsträckning börjat rapportera hållbarhetsrelaterade frågor. Hållbarhetsredovisning har fått större uppmärksamhet av såväl omvärld som rapporterande företag vilket pekar på dess ökade betydelse. Det grundläggande målet för företag, att maximera vinst, är en funktion med flera dimensioner där miljömässiga, sociala och etiska faktorer indirekt kan påverka det finansiella resultatet.

Deegan (2002) menar att hållbarhetsarbete får en strategisk effekt först då detta kommuniceras externt. Trots detta är hållbarhetsredovisning, som tidigare nämnt, ett tämligen out-

forskat område. Internationellt sett finns forskning som behandlar hållbarhetsrapporteringens utveckling och motiv, men än så länge finns inget vedertaget teoretiskt ramverk. Vad gäller studier av svenska företags hållbarhetsrapportering, består dessa nästan uteslutande av undersökningar gjorda av revisionsbolag, snarare än teoretiserande forskning. Det är därför intressant att titta på fenomenet hållbarhetsrapportering ur ett svenskt perspektiv.

Eftersom hållbarhetsredovisning är en relativt ny företeelse sker en stor och snabb utveckling inom området. Denna utveckling har till viss del studerats på internationell basis, varför en jämförelse med en svensk motsvarighet är relevant. För att förstå observerad utveckling, bör den även analyseras i syfte att ta reda på bakomliggande faktorer och i förlängningen vad som driver denna framåt.

Mot bakgrund av ovanstående, är denna studies syfte att analysera hållbarhetsredovisningens utveckling i svenska företag. Uppsatsförfattarna ämnar vidare att jämföra denna utveckling med tidigare forskningsresultat och undersöka vilka aspekter som ligger till grund för likheter och skillnader dem emellan, samt bidra till förståelse för vad som driver utvecklingen på området.

1.3 Avgränsning

Studien omfattar 15 företags externt kommunicerade hållbarhetsredovisning. Det material som har studerats omfattar det företagen själva benämner miljö- och hållbarhetsredovisning och alltså inte tilläggsupplysningar tillgängliga på hemsidor och i övrigt kommunicerat material. Det som ämnas granskas är hållbarhetsredovisningarnas omfattning och inte enskilda upplysningars kvalitet. Tidsmässigt omfattar studien rapporter för åren 2000 till 2008, med nedslag vartannat år.

1.4 Disposition

I det inledande kapitlet har studiens bakgrund, problematisering och syfte samt avgränsningar presenterats. Därefter görs en genomgång av uppsatsens teoretiska bakgrund, där legitimitets- och intressentteori, lagstiftning och standardisering samt tidigare forskning behandlas. I nästföljande kapitel återfinns en metoddiskussion där utgångspunkt, tillvägagångssätt och tillförlitlighet hanteras. Studiens resultat redovisas i nästkommande kapitel, och är uppdelat i sju avsnitt, som behandlar olika aspekter av hållbarhetsrapporteringen. Dessa sju avsnitt återfinns i kapitlet Analys, som delas upp i två delar; analys med avseende på tidigare forskning re-

spektive legitimitets- och intressentteori. Uppsatsen avslutas med en sammanfattande diskussion, där slutsatser, uppsatsförfattarnas vidare diskussion samt uppslag till vidare forskning ingår. För att underlätta läsning, inleds samtliga kommande kapitel med en kort beskrivning av dess disposition och innehåll.

2 Teoretisk bakgrund

Detta kapitel inleds med en genomgång av det valda teoretiska ramverket; legitimitets- och intressentteori, samt dess koppling till området hållbarhetsredovisning. Därefter följer en redogörelse för vedertagna standarder, hållbarhetsindex och lagliga initiativ. Avslutningsvis presenteras en sammanfattning av tidigare forskning på området, med fokus på bakgrund och utveckling.

2.1 Legitimitets- och intressentteori

Både legitimitets- och intressentteori har sin grund i den så kallade politisk-ekonomiska teorin, som innebär att samhälle, politik och ekonomi inte kan separeras. Ekonomiska frågor kan inte analyseras fullt ut utan att överväga politisk, social och institutionell omvärld. Såväl Gray et al (1995) som Ljungdahl (1999) hävdar att det inte finns någon klar gräns mellan intressent- och legitimitetsteori. Tack vare den gemensamma grunden i politisk-ekonomisk teori överlappar de varandra och kan inte ses som två separata teorier. Teorierna står för ett systemorienterat synsätt; man antar att enheter och företag påverkas av och påverkar samhället i vilket de verkar. Skillnaden dem emellan är att medan legitimitetsteori fokuserar på samhällets krav, preciserar intressentteorin omgivningen ytterligare, till att endast omfatta krav från enhetens mer specifika intressenter.

Legitimitet definieras enligt Lindblom (1994, citerad i Deegan, 2002, s.293) som

”... ett tillstånd eller status som uppkommer när en enhets värderingar sammanfaller med värderingar hos ett större socialt system, av vilket enheten är en del. När en konflikt, reell eller potentiell, existerar mellan enheten och det större systemet, uppstår ett hot mot enhetens legitimitet”

Legitimitet kan ses som ett ”socialt kontrakt”, en uttalad eller underförstådd överenskommelse mellan organisation och omgivning. Shocker och Sethi (1973) menar att en organisations överlevnad och tillväxt baseras på huruvida organisationen tillför samhället vad samhället önskar från organisationen. I ett föränderligt och dynamiskt samhälle är en organisations makt och efterfrågan på dess tjänster tillfällig, varför krav på såväl legitimitet som relevans måste mötas, för att vinna samhällets godkännande.

Intressentteori betyder enligt Hasnas (1998) att organisationers främsta skyldighet är att överleva genom att balansera krav från olika intressenter på kort och lång sikt, snarare än att enbart maximera finansiell lönsamhet. Det ”sociala kontraktet” innebär här att alla organisa-

tioner är etiskt skyldiga att öka samhällets välfärd genom att tillfredsställa kunders och anställdas intressen utan att för den delen bryta mot vedertagna normer. Mer specifikt medför det krav på att dels gynna kunder genom att öka ekonomisk effektivitet samt stabilisera produktion och distribution, dels gynna anställda genom att öka lönepotential och skapa arbetstillfällen, och samtidigt minimera föroreningar, förbrukning av naturresurser och diskriminering, samt värna om god arbetsmiljö och mänskliga rättigheter.

Tidigare forskning som förklarar bakomliggande orsaker till uppkomsten av hållbarhetsredovisning hänvisar till legitimitets- och intressentteori (Ljungdahl, 1999; Deegan, 2002). Organisationer hållbarhetsredovisar eftersom de har ett behov av att legitimera sin verksamhet och rapporterar vad de tror överensstämmer med samhället och intressenters förväntningar. Hållbarhetsredovisning anses vara ett viktigt medel genom vilket organisationsledning kan påverka hur organisationen uppfattas externt, och därigenom legitimera denna. När en organisation och dess verksamhet påverkar samhälle eller intressenter negativt, försöker organisationsledningen återställa detta genom att redovisa mer information; antingen för att ge ett svar på ett tydligt problem eller för att rikta uppmärksamheten från denna negativa påverkan (Wilmshurst och Frost, 1999).

Mobus (2005) menar att hållbarhetsredovisning är ett sätt att övervinna så kallade legitimitetsgap. Det räcker inte att förstå och implementera hållbarhetsarbete internt; snarare måste det kommuniceras externt för att få någon som helst strategisk vikt (Deegan, 2002). En organisation kan avvika från intressenters krav och förväntningar och fortfarande behålla legitimitet, förutsatt att den relevanta publiken inte är medveten om detta legitimitetsgap. Ju större gapet är, desto mer omfattande rapportering krävs (Mobus, 2005).

Då samhällets och intressenters krav förändras över tid och organisationer måste anpassa sig till dessa, förändras även hållbarhetsredovisningen och dess syfte. Suchman (1995) skiljer på tre olika strategier för att säkerställa legitimitet; vinna, bibehålla och reparera. Organisationer som startar ny verksamhet eller finner sig själv i en ny omgivning, måste vinna legitimitet, vilket är kostsamt och tidskrävande. Att bibehålla legitimitet är en pågående process, som kräver en relativt liten insats. Eftersom samhället och intressenter samt dess förväntningar och krav förändras, blir legitimitetsprocessen aldrig färdig, utan kräver ständig anpassning. Att reparera legitimitet är dyrt, tidskrävande och ofta en reaktion på en kris som uppkommit av en specifik händelse, eller av att organisationen misslyckats med den pågående anpassningen. Organisationer befinner sig ständigt i denna dynamik, och det gäller inte minst för hållbarhetsredovisning, vilket påverkar utvecklingen av denna och dess syfte. Mobus (2005)

menar att Corporate Social Responsibility utgör en större och större del av organisationers legitimitet, i takt med att socialt vedertagna normer, intressenters krav och relationer ändras. Organisationer som misslyckas att reagera på dessa förändringar, riskerar att förlora det "sociala kontraktet" och legitimiteten ifrågasätts.

När en organisation möter sådana händelser eller förändringar och dess legitimitet är hotad, kan organisationen enligt Gray et al (1996) reagera genom att:

- (1) försöka informera intressenter om organisationens intentioner att förbättra sig på området
- (2) försöka förändra intressenternas uppfattning av händelsen, utan att göra interna förändringar
- (3) rikta uppmärksamheten från händelsen och fokusera på andra aspekter
- (4) försöka förändra externa förväntningar på organisationens prestationer

De menar vidare att detta i hög grad kan appliceras på Corporate Social Responsibility och vad organisationer väljer att inkludera i sin hållbarhetsredovisning, där tendensen att selektivt rapportera positiva aspekter för att överbrygga legitimitetsgap är tydlig.

2.2 Standardisering och riktlinjer

2.2.1 Global Reporting Initiative

Global Reporting Initiative (härefter benämnt GRI) bildades 1997, efter en idé om ett internationellt ramverk för rapportering av hållbarhetsfrågor. FN:s miljöorgan anslöt 1999, vilket gav organisationen en global plattform för det första utkast av riktlinjer som utkom samma år. Ett år senare lanserades de första officiella riktlinjerna och 50 företag publicerade rapporter baserade på dessa. De följande åren uppdaterades riktlinjerna ett flertal gånger, branschspecifika tillägg utvecklades och fler och fler företag utgick från GRI i sin hållbarhetsrapportering. 2006 kom den senaste versionen och den tredje generationens riktlinjer, G3 Guidelines, som är tillämpbara i alla typer av organisationer; små, medelstora och multinationella företag såväl som statligt ägda bolag och icke-vinstdrivande organisationer (Global Reporting Initiative, 2010a).

Idag är GRI:s riktlinjer den mest använda standarden för rapportering av hållbarhetsrelaterad information. Riktlinjerna består av tre delar av lika stor vikt, *redovisningsprinciper*, *vägledning* och *standardupplysningar*. Redovisningsprinciperna omfattar väsentlighet, intressentkommunikation, sammanhang och fullständighet, samt metoder för att testa hur dessa grunder

uppfylls. Därefter behandlas balans, jämförbarhet, precision, redovisningstidpunkt, tillförlitlighet och tydlighet, samt metoder för att testa även dessa variabler. Detta följs av en vägledning för hur redovisningen ska avgränsas. Standardupplysningarna är de resultat som ska redovisas i rapporten, vilka delas in i tre områden; strategi och profil, hållbarhetsstyrning och resultatindikatorer. Indikatorerna kan delas upp i kärn- och tilläggsindikatorer, beroende på betydelse. Sedan 2006 kan riktlinjerna tillämpas på tre olika nivåer; C, B och A, där A innebär den mest omfattande rapporteringen. Organisationen kan välja att själva bedöma huruvida man uppnår en viss nivå, alternativt låta en tredje part granska och bestyrka rapporten, då ett plus (+) läggs till den uppnådda rapporteringsnivån, till exempel B+ (Global Reporting Initiative, 2006).

2.2.2 Global Compact

FN:s policy Global Compact har funnits sedan 1999 och baseras på tio principer som behandlar mänskliga rättigheter, arbetsförhållanden, miljö och anti-korruption. Syftet är att liera företags verksamhet med FN:s mer övergripande hållbarhetsmål. Över 7700 organisationer i 130 länder har valt att ansluta till och följa Global Compact.

2.2.3 Hållbarhetsindex

1999 lanserades Dow Jones Sustainability Index, ett index där företag som är ledande inom CSR listas utifrån ekonomiska, miljömässiga och sociala aspekter och risker (Dow Jones, 2010). En svensk motsvarighet introducerades 2006, OMX GES Sustainability Sweden Index, där företag rankas och jämförs utifrån internationella riktlinjer för miljö- och sociala frågor, ansvarsfulla investeringar och bolagsstyrning (GES Investment Service, 2010). 2008 publicerade även Sveriges Finansanalytikers Förening en intressentanpassad rekommendation till företag, för att underlätta analytikers arbete (SFF, 2008).

2.2.4 Riktlinjer för extern rapportering för företag med statligt ägande

I slutet av 2007 beslutade regeringen om nya riktlinjer för extern rapportering för företag med statligt ägande. Ambitionen är att statligt ägda bolag ska ta ansvar för och ligga i framkant vad gäller hållbar utveckling. Samtliga statligt helägda bolag ska från och med räkenskapsåret 2008 rapportera enligt GRI:s riktlinjer och upprätta en hållbarhetsredovisning som ska presenteras på samma sätt som årsredovisning, kvartalsrapporter och bolagsstyrningsrapport, som ett komplement till redovisningslagstiftning och god redovisningssed. I de fall där staten är en av flera ägare är riktlinjerna ej obligatoriska. Rapporten ska publiceras på Internet samt som ett separat dokument eller som del av årsredovisningen, vid samma tidpunkt som denna. Dessutom ska rapporten kvalitetssäkras genom oberoende granskning och bestyrkande. Lagen

specificerar däremot ingen tillämpningsnivå enligt GRI. I likhet med Svensk Kod för Bolagsstyrning bygger riktlinjerna på principen ”följa eller förklara” vilket innebär att de företag som inte rapporterar måste förklara att så är fallet, varför och alternativ rapportering (Näringsdepartementet, 2007).

2.3 Bakgrund och utveckling enligt tidigare forskning

2.3.1 Innehåll

Hållbarhetsredovisning har utvecklats från att inledningsvis vara ren miljöredovisning till att även omfatta sociala, etiska och ekonomiska frågor (KPMG, 2005; KPMG, 2008), samt på senare år även avsnitt om bolagsstyrning (Kolk och Pinkse, 2010). Under 1990-talet växte miljöredovisning i Sverige, men innehåll, utformning och kvalitet varierade stort i avsaknad på vedertagna standarder (Ljungdahl, 1999). Standarden GRI utkom första gången år 2000, vilket underlättade både extern rapportering och intern strukturering i företagens hållbarhetsarbete. GRI tillhandahöll en användbar mall för hållbarhetsrapportering samtidigt som standarden gav rapporten ökad trovärdighet (Hedberg och von Malmborg, 2003). De menar också att trots införandet av dessa standarder ser rapporter som har sin grund i GRI mycket olika ut, då somliga använder riktlinjerna för inspiration och andra använder dem som en mall.

Studier har gjorts på hållbarhetsredovisningar från världens 250 största företag, Fortune Global 250. 2001 var 70 procent av dessa rapporter enbart miljöinriktade, något som sjönk till 14 procent 2004 (Kolk, 2008). Under tidigt 2000-tal började företag i allt större utsträckning rapportera och informera om sociala aspekter i hållbarhetsredovisningen (Line, Hawley och Krut, 2002; Kolk, 2003). Dock fick traditionella miljöfrågor och interna sociala faktorer till en början större plats än externa sociala aspekter (Kolk, 2003). Dessutom blev rapporteringen mer intressentanpassad; olika företag och branscher rapporterade alltmer aspekter som uppfattades vara av vikt för den specifika omgivningen (Line, Hawley och Krut, 2002).

Nästa steg i utvecklingen har varit att integrera frågor rörande etik och ekonomiska konsekvenser i hållbarhetsredovisning, och då inkluderas ofta effekter av foreign direct investments (FDIs). Tre aspekter har varit vanliga; storlekseffekter, exempelvis företagets bidrag till BNP och skapande av arbetstillfällen; indirekt påverkan genom leverantörer och samarbetspartners, samt slutligen transferering av teknologi och lokal utbildning (Fortanier och Kolk, 2007). Undersökningen visade även att innehållet i rapporteringen av etik och ekonomiska konsekvenser varierade stort mellan företag och berodde på vilken bransch man verkade inom.

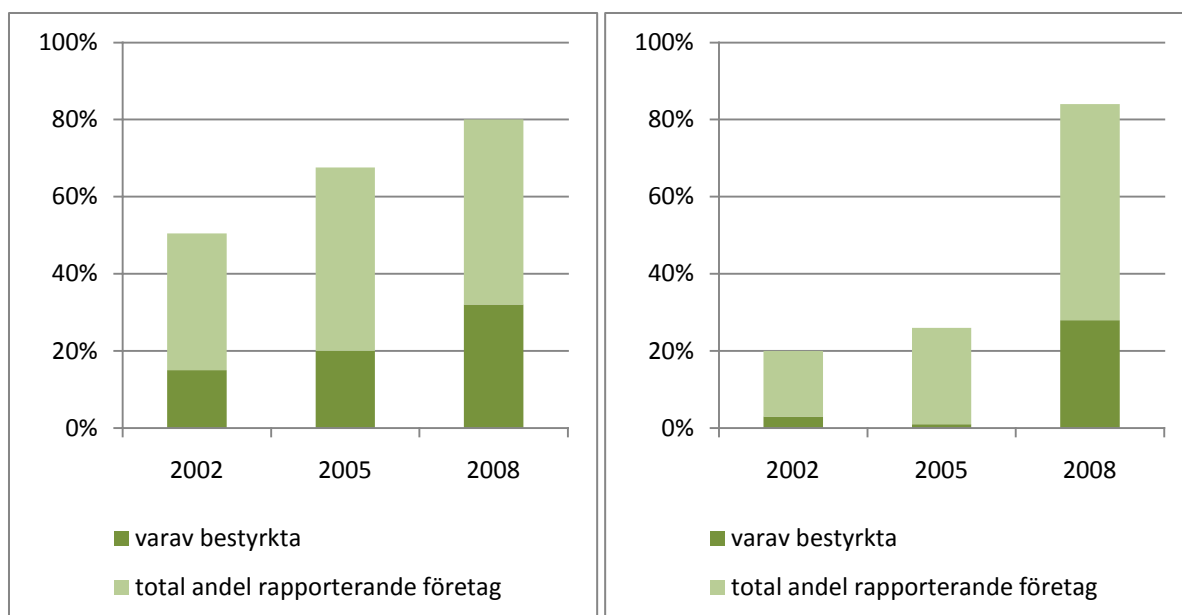
Dessutom uppfattades många etisk-ekonomiska ämnen vara svåra att kvantifiera. Företag tenderade också att framhäva enskilda exempel och specifika projekt snarare än att ge en överskådlig bild av hela verksamheten och dess påverkan.

De senaste åren har företag även börjat inkludera rapportering av bolagsstyrning och corporate governance i hållbarhetsredovisningen (Kolk, 2008; Kolk och Pinkse, 2010; KPMG 2008). Större företag med sedan tidigare välutvecklade och breda hållbarhetsredovisningar har varit mer benägna att innefatta även denna aspekt. Kolk och Pinkse (2010) menar att denna nya typ av information vänder sig till vad de anser vara icke-traditionella användare av hållbarhetsredovisning, det vill säga investerare och aktieägare. Forskning visar också att hållbarhetsredovisning i allt större utsträckning integreras i den traditionella årsredovisningen (Kolk, 2008; KPMG, 2008). Morhardt, Baird och Freeman (2003) menar att många företag skiljer på hållbarhetsredovisning och finansiell redovisning och inte vill dubbelrapportera information som redan publicerats i den finansiella rapporteringen.

2.3.2 Frekvens

Under de senaste tio åren har antalet företag som väljer att rapportera hållbarhetsfrågor ökat i Sverige såväl som globalt. PricewaterhouseCoopers undersökning visar att 2008 rapporterade 90 % av företagen på svenska LargeCap och MidCap samt statligt ägda bolag någon form av hållbarhetsupplysningar (PwC, 2008). KPMG:s undersökningar av hållbarhetsredovisning i Sveriges 100 största företag visar att andelen rapporterade företag ökat från 20 procent 2002 via 26 procent 2005 till 84 procent 2008 (KPMG, 2005; KPMG, 2008). Globalt undersöktes Fortune Global 250, världens 250 största företag, där andelen hållbarhetsrapporterande företag ökat från 50 procent 2002 via 68 procent 2005 till 80 procent 2008 (KPMG, 2008; Kolk, 2003). Hållbarhetsrapporteringens omfattning ökar; från i genomsnitt 11 sidor 2007 till 15 sidor 2008 (PwC, 2008).

Utöver ökningen i antal rapporter, ökar även andelen bestyrkta hållbarhetsredovisningar (Fortanier och Kolk, 2007; Kolk, 2003; KPMG, 2008). Bland Fortune Global 250 ökar andelen bestyrkta rapporter från 29 procent 2002 via 30 procent 2005 till 40 procent 2008. I Sverige är samma andel 15 procent 2002, 5 procent 2005 och 33 procent 2008 (KPMG, 2008).

Figur 2.1: Rapporterings- och bestyrkandefrekvens för Fortune Global 250 (vänster) respektive Sverige N100 (höger) för åren 2002, 2005 och 2008 (KPMG, 2005; KPMG, 2008)

Större företag är generellt mer benägna att hållbarhetsrapportera än mindre. En tydlig och ihållande trend visar även att företag med stor omvärldspåverkan, såsom kemikalie-, skogs-, energi-, transport- och verkstadsindustri, oftare upprättar hållbarhetsredovisning, jämfört med exempelvis företag inom finansbranschen, som ligger långt under genomsnittet (Kolk, 2003; Fortanier och Kolk, 2007; Larsson, 2009, Line, Hawley och Krut, 2002; Ljungdahl, 1999; KPMG, 2008).

Internationellt sett började svenska företag rapportera hållbarhetsfrågor relativt tidigt, och ligger även långt framme vad gäller frekvens (Ljungdahl 1999; KPMG, 2008; PwC, 2008). 2009 blev Sverige det första land i världen att reglera hållbarhetsredovisning med bestyrkande enligt GRI för statligt ägda bolag (Regeringen, pressmeddelande, 2007). Regeringsbeslut och standardsättning har ökat antal upprättade hållbarhetsredovisningar i bland annat Frankrike och Japan, varför detta kan vara fallet även i Sverige (Kolk, 2003).

Svenska bolag är dock relativt sett sämre på att redovisa finansiella värden av och strategier för sitt hållbarhetsarbete: "Companies in countries where reporting has accelerated over the past three years, such as France, Spain, Canada, Sweden and others, seem to have been responding to demand for disclosure, but they have not always been able to set overall strategies nor quantify the value of their commitment to corporate responsibility at the same pace" (KPMG 2008). Larsson (2009) menar vidare att svenska företag sällan inkluderar en intressentdialog i sin redovisning.

3 Metod

Metodkapitlet behandlar inledningsvis grundläggande kunskapssyn, samt val av ansats och övergripande metod. I nästföljande avsnitt görs en genomgång av valt arbetssätt, från granskat material och konstruktion av undersökningsmodell till avslutande analys. Studiens urval av företag och dess motiv följer. Kapitlet avslutas med en diskussion kring inre och yttre validitet, reliabilitet samt källkritik.

3.1 Kunskapssyn, ansats och metod

I grunden antas en positivistisk kunskapssyn, där uppsatsförfattarna genom empiriska studier försöker finna återkommande egenskaper i de studerade fallen. Kritiker av positivismen menar att det väsentliga i sådana studier inte är det statistiska sammanståndet av data, utan snarare att använda materialet för att uppfatta och förstå underliggande företeelser. Då blir intensivstudier av färre objekt mer relevant än ett stort antal observationer för ett sådant syfte. (Alvesson och Sköldberg, 1994). Detta är fallet även för denna studie, varför uppsatsförfattarnas i grunden positivistiska kunskapssyn, till viss del också bär tolkande drag.

Då denna studie utgår från empiri, ett visst antal observerade fall, och resulterar i empiriska regelbundenheter, som sedan förklaras med hjälp av teori, antas en induktiv ansats. Den teori som används, tidigare forskning såväl som legitimitets- och intressentteori, appliceras inte mekaniskt utan som stöd och inspiration för att upptäcka och tydliggöra fenomen, vilket stöder detta val av ansats (Alvesson och Sköldberg, 1994). Uppsatsförfattarna ämnar dock inte att göra en fullständig generalisering, utan snarare studera ett antal framstående fall för att förstå och förklara utveckling.

En kvalitativ studie är tillämplig i de fall syftet är att skapa djupare förståelse för, snarare än att bekräfta och kvantifiera en företeelse. Detta sammanfaller med denna studies syfte, att analysera utvecklingen av hållbarhetsredovisning och bidra till förståelse för vad som drivit denna utveckling, varför uppsatsförfattarna valt en kvalitativ metod. Enklare kvantifieringar av material kan användas för att underlätta studier som i huvudsak är kvalitativa (Gherardi och Turner, 1987; Silverman, 1985 i Alvesson och Sköldberg, 1994). För att kunna hantera det insamlade materialet och underlätta vidare analys, kvantifieras detta i denna studie.

3.2 Arbetssätt

Miljö- och hållbarhetsredovisningar från 15 företag under åren 2000 till 2008 har studerats. På grund av begränsad tid och resurser har nedslag gjorts vartannat år och rapporter från åren 2000, 2002, 2006 och 2008 kartlagts, vilket innebär totalt 75 nedslag. Vid 14 av dessa tillfällen publicerades ingen rapport och således har 61 publikationer granskats närmare.

Det valda tidsintervallet beror på två aspekter. Studiens startpunkt sattes till år 2000, då Global Reporting Initiative presenterade sina första officiella riktlinjer och hållbarhetsredovisning som begrepp introducerades. Att 2008 valts som senaste rapporteringsår, beror på att rapporter från 2008 är de som med säkerhet kunnat tillgås sedan studiens start i januari 2010.

3.2.1 Material och granskning

Det material som granskats är det externt kommunicerade material som företagen själva benämner miljö- eller hållbarhetsredovisning. Tryckt material, integrerat i årsredovisningar, som bilagor samt som fristående publikationer, har studerats. Material enbart publicerat på Internet har inte granskats, dels för att underlätta jämförelse då tidigare forskning fokuserar på tryckt material och dels för att nedslag gjorts vid bestämda tidpunkter och publiceringstillfällen. I de fall då miljö- eller hållbarhetsredovisning ingått som ett separat avsnitt i årsredovisningen har avsnittet i fråga studerats och ingen översiktlig bedömning av hela årsredovisningen har gjorts, då avsikten varit att studera det som företagen själva benämner miljö- eller hållbarhetsredovisning. I de fall miljö- och hållbarhetsredovisning inte upptagit ett eget avsnitt i årsredovisningen utan istället tydligt integrerats i hela rapporten, har årsredovisningen i sin helhet legat till grund för bedömning. Uppsatsförfattarna har tillsammans granskat samtliga rapporter och diskuterat parametrar, dels för att minska subjektiviteten och dels för att få en enhetlig bedömning av rapporterna.

De studerade rapporterna är exempel på så kallade dokument, som omfattar i huvudsak skriftliga källor och innebär information som inte insamlats genom intervjuer eller andra observationer. Dessa är inte producerade i forskningssyfte, utan framställs för andra ändamål, vilket kan göra dem till ett stabilt och objektivt material, tillämpligt bland annat för att identifiera utveckling och trender. När man studerar dokument är det viktigt att bedöma värdet av dessa; huruvida de innehåller relevant information för frågeställningen och huruvida denna information kan tillgås och systematiseras (Merriam, 1994). Ett sätt att genomföra denna systematisering är en så kallad innehållsanalys, ”en forskningsteknik i syfte att kunna dra replikerbara

och valida slutsatser från data till dess kontext” (Krippendorff, 1980, citerad i Bell, 2000, s. 97).

3.2.2 Undersökningsmodell

Innehållsanalys innebär mer konkret att studera hur frekvent termer och faktorer förekommer hos urvalet, något som i denna studie används för insamling av empiriskt material. Miljö- och hållbarhetsredovisningarna har granskats utifrån två huvudsakliga dimensioner; frekvens och typ av innehåll, vilket underlättar jämförelser med tidigare forskning. För studiens utformning innebär detta att informationen respektive redovisning innehåller har undersökts, samt hur ofta detta är fallet.

Utifrån Global Reporting Initiatives riktlinjer och tidigare forskning inom området listades ungefär 150 parametrar för vidare undersökning. Variabler som kan anses gemensamma för hållbarhetsrapporterande företag valdes ut och justerades för branschspecifika parametrar och tillägg. Dessa grupperades sedan i fyra områden; dels generell utformning av rapportering, och dels enligt Triple Bottom Line som omfattar miljömässig, sociala och etisk-ekonomiska perspektiv. För att underlätta granskning och analys, gjordes ett ytterligare urval av parametrar, där alltför närliggande variabler rensades bort, vilket resulterade i 107 undersökta punkter (se Appendix). Bedömdes rapporten innehålla en punkt, fick den värde 1 för parametern och om inte, värde 0. Kvaliteten på rapporterade punkter bedömdes således inte. Bedömningen utgick inte från huruvida specifika begrepp ingick i rapporten, utan huruvida ämnet behandlades eller mättes. Exempelvis räckte det inte att skriva ”Vi strävar emot att minska våra koldioxidutsläpp”, utan företaget måste ha rapporterat specifika åtgärder eller faktiska utsläpp för att punkten skulle bedömas ingå.

3.2.3 Sammanställning och analys av insamlat material

Givet studiens begränsning, ämnar uppsatsförfattarna inte att göra avancerade statistiska analyser, utan använder snarare materialet för att se övergripande trender och utvecklingar under de undersökta åren. För att identifiera dessa betydande förändringar, granskades materialet först ur ett brett perspektiv. Därefter studerades tidigare forskning, och utifrån frekvent förekommande ämnen och resultat i denna, granskades det insamlade materialet ännu en gång. Sju intressanta områden identifierades: (1) rapporteringsfrekvens, omfattning och placering, (2) bestyrkande av rapportering, (3) rapportering enligt GRI, (4) rapporteringens innehållsfördelning, (5) antal variabler, (6) rapporterade variabler och (7) rapportering av intressenter och validitet. Dessa områden studerades närmare; utveckling, trender och avvikelser från dessa sammanställdes i det empiriska resultatet. Detta resultat analyserades sedan i två steg;

först utifrån tidigare forskning genom jämförelser och därefter utifrån den teoretiska bakgrunden med avstamp i legitimitets- och intressentteori. Analysen resulterade i ett antal slutsatser och en diskussion om möjliga framtida utvecklingar.

3.3 Val av företag

Innehållsanalys är en teknik som ställer krav på ett balanserat urval av undersökningsobjekt och källor (Bell, 1994). Urvalet av företag som ingår i studien är medvetet och ej slumpmässigt utfört, då ett vitt spektrum av branscher samt spridning mellan rapporteringsnivåer eftersträfvats. Urvalet utgick från stora, svenska, börsnoterade företag som haft någon form av miljö- eller hållbarhetsredovisning sedan minst fem år tillbaka. I och med införandet av lagen 2007, inkluderades även ett antal företag helt eller delvis ägda av svenska staten. Detta resulterade i 20 företag, varav fem föll bort (SEB, ÅF, Swedish Match, Investor och Systembolaget), främst på grund av begränsad tillgång på miljö- och hållbarhetsrapportering. Dock behölls Nordea trots att de bara rapporterat hållbarhetsfrågor sedan 2007, då ett företag inom finansiell sektor som rapporterat under minst fem års tid ej gått att finna. I detta fall anses även bristen på rapportering värd att belysa. I urvalet finns en spridning mellan samtliga tillämpningsnivåer enligt GRI, från A till C och lägre, för den senast publicerade rapporten. Något fler A-rapporterande företag än företag som rapporterar på lägre nivåer har inkluderats, då förhoppningen är att kunna identifiera trender och utveckling över tid och dessa företag bör ligga i framkant. Detta urval ska ej ses som ett tvärsnitt av svenska företag utan är strategiskt utvalt för att tydligare kunna belysa den utveckling som skett, givet studiens förutsättningar.

Företag	Bransch	Ägandeform	GRI-nivå
ABB	Verkstad	Börsnoterat	B
AtlasCopco	Verkstad	Börsnoterat	A
Boliden	Metall	Börsnoterat	B
Electrolux	Elektronik	Börsnoterat	B
Ericsson	Telekom	Börsnoterat med	B
GreenCargo	Transport	100 % statligt ägande	A
H&M	Detaljhandel	Börsnoterat	-
ICA	Livsmedel	Börsnoterat	C
Nordea	Bank och finans	Börsnoterat med 19.9 % statligt ägande	C
SAS	Transport	Börsnoterat med 21.4 % statligt ägande	A
SCA	Skog och papper	Börsnoterat	A
SKF	Verkstad	Börsnoterat	A
TeliaSonera	Telekom	Börsnoterat med 37.3 % statligt ägande	-
Vattenfall	Energi	100 % statligt ägande	A
Volvo Group	Fordon	Börsnoterat	B

3.4 Validitet och reliabilitet

Inre validitet behandlar hur väl resultatet stämmer överens med verkligheten (Merriam, 1994). För denna studie innebär detta inte hur väl redovisningen överensstämmer med företagets faktiska påverkan, utan i vilken mån uppsatsförfattarna tolkat den publicerade informationen på ett riktigt sätt. Denna inre validitet kan anses vara olika hög för de olika typer av variabler som ingår i undersökningsmodellen. Resultatmått, som utsläpp och sjukfrånvaro, är lättare att identifiera än processer och strategier, som mångfaldsarbete och värdeskapande. De senare innebär en mer subjektiv bedömning, medan de förra, som dominerar, inte kräver denna typ av subjektivitet. För en reducerad subjektivitet i bedömningen och därmed en högre inre validitet, har samtliga rapporter granskats av uppsatsförfattarna tillsammans.

Graden av yttre validitet bestäms av huruvida forskningsresultat kan generaliseras (Merriam, 1994). I denna studie begränsas generaliserbarheten i första hand av urvalets ringa storlek i förhållande till populationen. Dessutom har urvalsmetoden betydelse; ett strategiskt urval snarare än ett slumpmässigt har använts, vilket påverkar i vilken utsträckning slutsatser kan generaliseras. Studiens syfte har varit att undersöka utveckling, varför ett strategiskt urval bidragit till tydligare slutsatser och på så sätt ökat den yttre validiteten. Indirekt påverkar den diskuterade subjektiviteten i bedömningen den yttre validiteten, vilket fångas upp då en diskussion av yttre validitet förutsätter en uppfylld inre validitet.

Huruvida samma resultat skulle upprepas vid en liknande undersökning benämns reliabilitet (Merriam, 1994). Reliabiliteten har ett starkt samband med den inre validiteten, vilket i detta fall illustreras av att dessa båda påverkans av bedömningens subjektiva inslag. Det är tänkbart att det empiriska resultatet skulle se annorlunda ut, under andra omständigheter och med andra uppsatsförfattare.

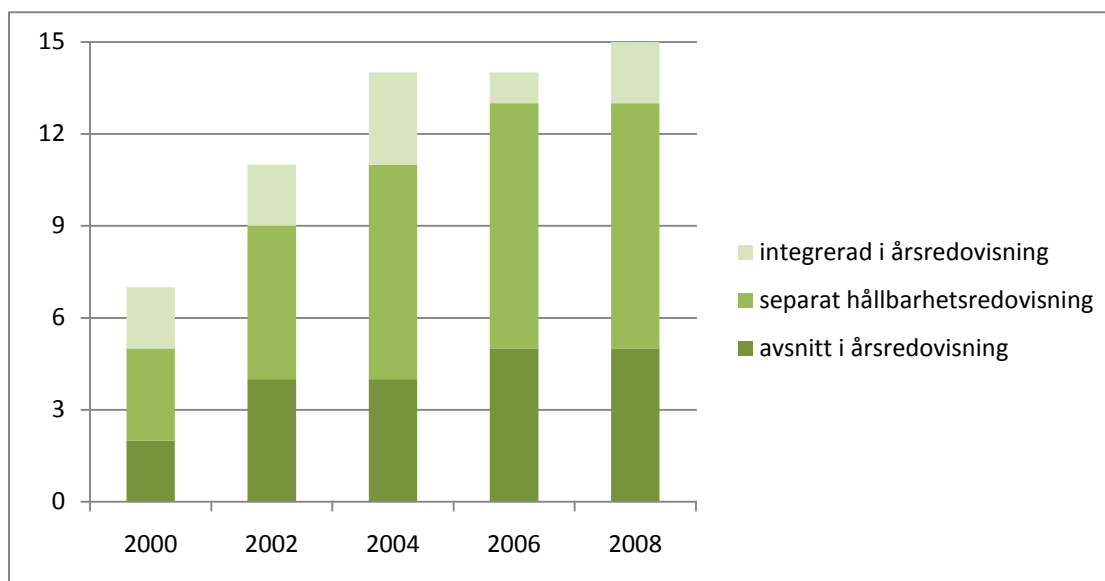
Ur ett källkritiskt perspektiv är sanningshalten i de undersökta rapporterna mindre intressant, då det är själva rapporteringen som undersöks, inte huruvida denna stämmer överens med företagets egentliga påverkan. Vad gäller de artiklar som studerats i forskningsbakgrunden, har vi strävat efter en övergripande bild genom att studera flertalet olika källor. Även var de publicerats och hur dessa förhåller sig till varandra har tagits i beaktande. Att studera huruvida och i vilken utsträckning de olika källorna bekräftar eller motsäger varandra, har bidragit till den eftersträlvade helhetsbilden.

4 Empiriskt resultat

Det nedan presenterade resultatet grundar sig i det datamaterial som samlats in utifrån variablerna i den tidigare presenterade undersökningsmodellen (se Appendix). För att underlätta läsning, består detta kapitel av sju områden som även utgör strukturen för vidare analys i kommande kapitel.

4.1 Rapporteringsfrekvens, omfattning och placering

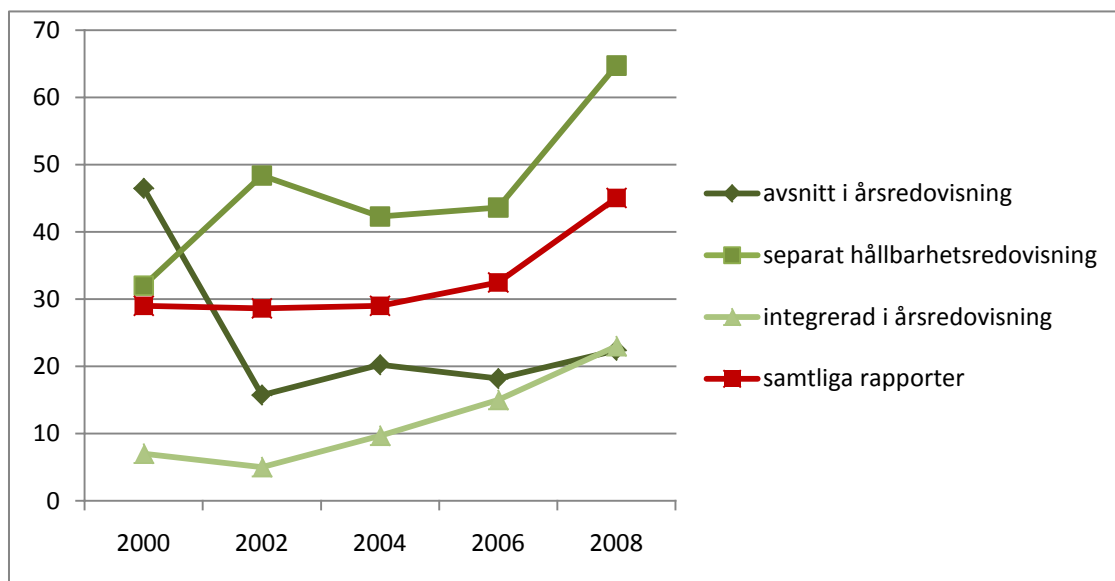
Bland de undersökta företagen väljer fler och fler att rapportera hållbarhetsfrågor på senare år. År 2000 rapporterade sju av de 15 företagen någon form av hållbarhetsredovisning, och sedan dess har antalet ökat stadigt. Den vanligaste rapporteringsformen har under de senaste åren varit att publicera en separat hållbarhetsredovisning, följt av att ägna ett separat avsnitt av årsredovisningen åt hållbarhetsfrågor. Båda dessa rapporteringsformer ökar över tid. Få av de undersökta företagen integrerar rapporteringen löpande i årsredovisningen, något som hållit i sig under den tid som studien omfattar.

Figur 4.1: Antal rapporter, uppdelade per redovisningsform

En övergripande trend för hållbarhetsrapportering är att antal sidor ökar över det undersökta tidsintervallet, oavsett rapporteringsform. Det enda företag som bryter denna uppåtgående trend är ABB, där sidantalet istället sjunkit stadigt. Förändringar i genomsnittligt sidantal är små fram till år 2006, då en tydlig ökning kan skönjas. Separata hållbarhetsredovisningar innehåller i snitt fler sidor än de som publiceras i samband med årsredovisning, som avsnitt

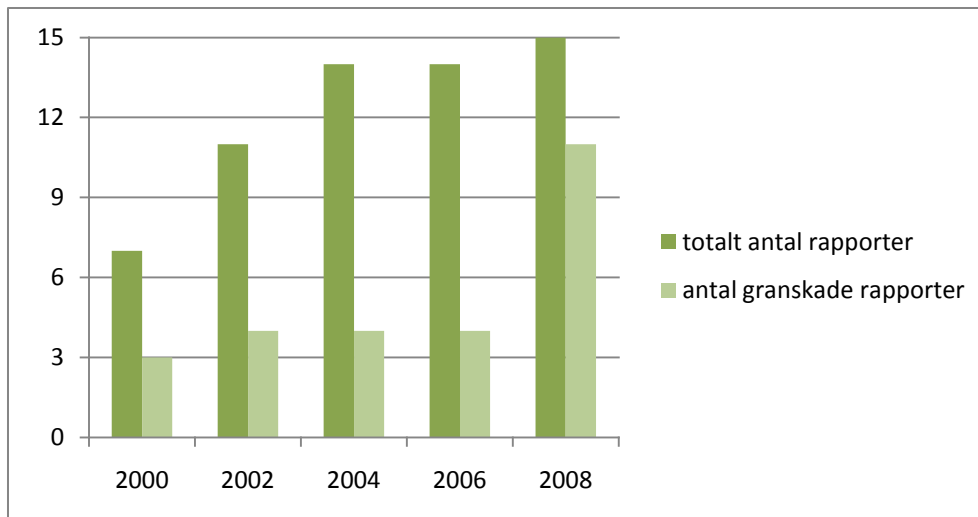
eller integrerat, för år 2002 och framåt, och det är även för dessa som genomsnittligt antal sidor ökar mest.

Figur 4.2: Genomsnittligt antal sidor per redovisningsform

4.2 Bestyrkande av rapportering

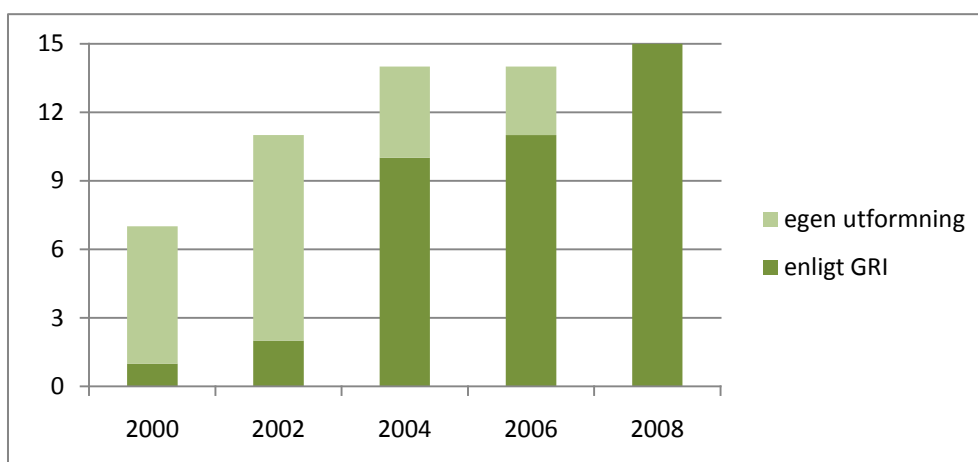
Vidare har fler av de undersökta företagen valt att få sina rapporter bestyrkta under 2008 än under tidigare år. Under åren 2000 till 2006 ökade det totala antalet rapporter, men bestyrkandena ökade inte i samma takt. En anledning att inte låta rapporten granskas som de undersökta företag själva uppger i sin redovisning, är att de hellre lägger resurser på att utveckla rapporteringen i sig än på en oberoende granskning. En markant ökning av bestyrkanden skedde mellan år 2006 och 2008; sista undersökningsåret är elva av 15 rapporter granskade av tredje part. Av dessa elva, är nio stycken granskade av samma revisor som reviderat företagets finansiella rapport. De två övriga är istället granskade av ett bolag som arbetar med riskhantering. Framstående vad gäller oberoende granskning är SCA, som låtit bestyrka samtliga studerade rapporter; 2006 och 2008 är deras rapporter granskade av två oberoende revisorer.

Figur 4.2 Totalt antal rapporter och antal granskade rapporter

4.3 Rapportering enligt GRI

Från att ha varit en sällsynt standard i början av 2000-talet, har GRI blivit den standard samtliga undersökta företag utgår från år 2008. En markant skillnad syns mellan åren 2002 och 2004, då antalet företag som väljer att rapportera enligt GRI ökar kraftigt. Till vilken grad GRI följs varierar både mellan företag och över tid. Somliga företag anpassar sin redovisning fullt ut efter GRI, medan andra använder standarden för att skapa en grundstruktur. Även om det finns skillnader mellan företagen, syns tendenser att de i allt större utsträckning väljer att följa GRI; exempelvis publicerar fler och fler företag referenstabeller som hänvisning till var GRI:s indikatorer återfinns. ABB är ett av de företag som följer GRI närmast, både vad gäller struktur och rapporterad information. GRI:s nivåsystem, som infördes under 2006, används av 13 av de studerade företagen år 2008.

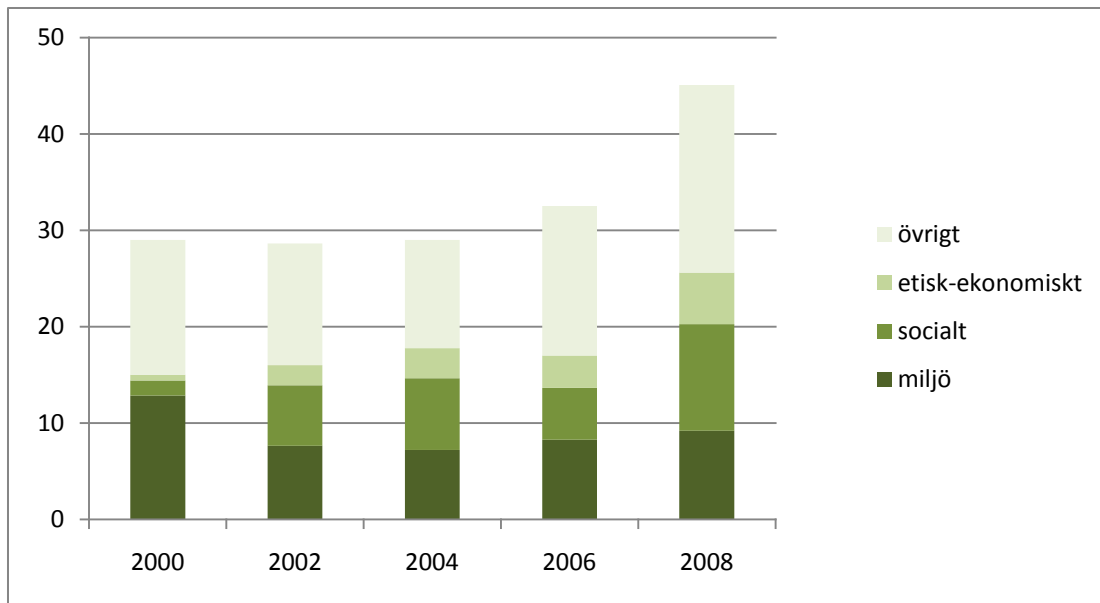

Figur 4.4: Antal rapporter, uppdelade efter utformning

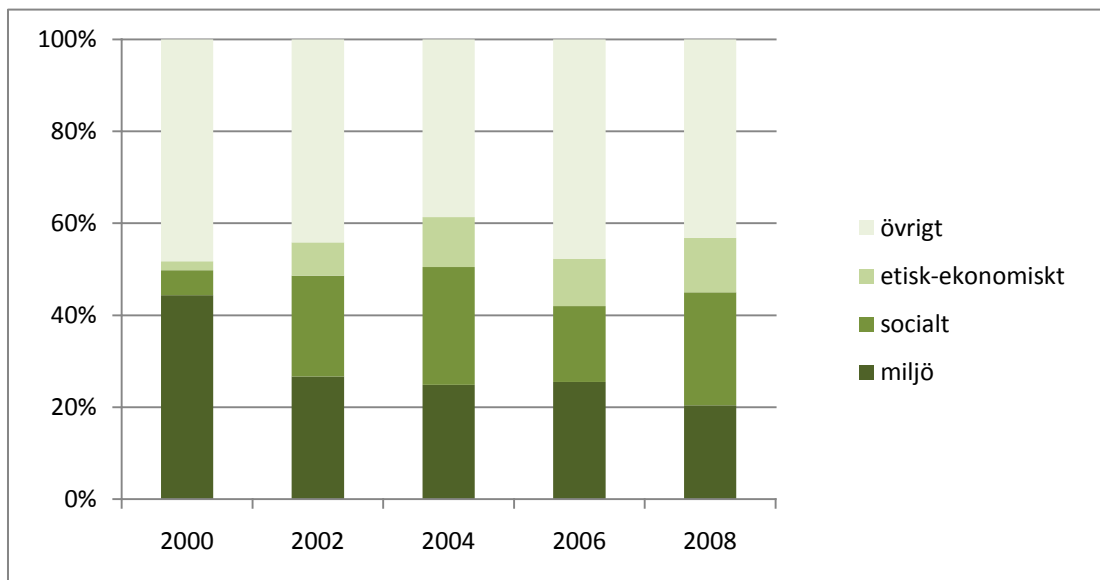
4.4 Rapporteringens innehållsfördelning

Hållbarhetsredovisningens innehåll och dess områdesfördelning mellan miljömässig, social och etisk-ekonomisk rapportering varierar i de studerade företagen över tid. Vid studiens början dominerade miljöupplysningar stort; sociala och ekonomiska variabler rapporterades i mycket begränsad omfattning. Detta har utvecklats sedan dess, och områdena går mot att få lika mycket utrymme vad gäller mått och indikatorer. I absoluta mått ökar redovisning av samtliga tre områden, men ökningen är mindre för miljöupplysningar än för de sociala och etisk-ekonomiska områdena, varför den procentuella fördelningen konvergerar. Omfattningen av det etisk-ekonomiska området ökar stadigt över hela det undersökta tidsintervallet. En uppåtgående trend syns även för den sociala rapporteringen, med undantag för 2006, då andelen går tillbaks något. Få av de studerade företagen rapporterar corporate governance och bolagsstyrning i sin hållbarhetsredovisning. Även om denna typ av rapportering ökat något mot studiens slut, är det fortfarande ovanligt för urvalet. Många företag rapporterar detta som ett separat avsnitt utanför hållbarhetsredovisningen, ofta i samband med finansiell data. Corporate governance och bolagsstyrning har i denna studie inkluderats i det etisk-ekonomiska området.

Dessutom kan det konstateras att den övriga del av hållbarhetsredovisningen som inte kan hänföras till något av de tre rapporteringsområdena, utan handlar om exempelvis visioner, specifika exempel och bakgrundsinformation, utgör en stor del av de femton företagens hållbarhetsredovisningar. Exempelvis lägger Electrolux stor vikt vid vad som händer specifika medarbetare vid nedläggning av fabriker och Ericsson vid hur specifika produkter används. Andelen övriga upplysningar har varierat något, men är generellt mindre mot studiens slut än vid starten. Ett tydligt exempel på detta är ICA, som i tidiga rapporter lade stor vikt vid mål och visioner snarare än konkreta medel och resultat, som har inkorporerats på senare år.

Figur 4.3: Antal sidor per ämnesområde

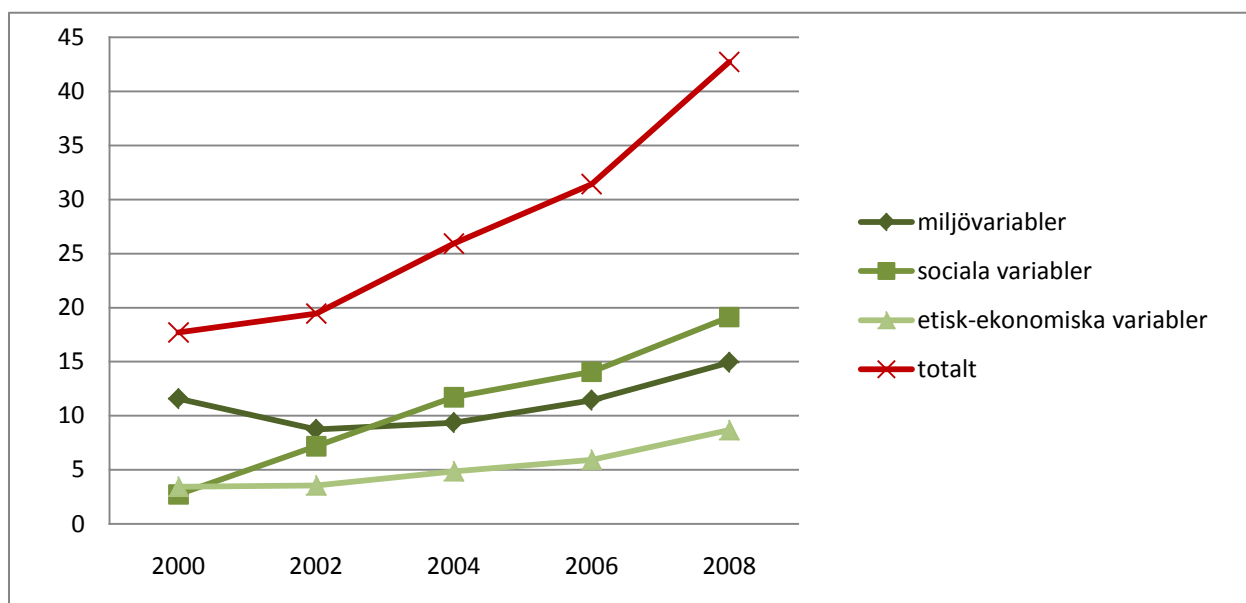
Figur 4.4: Relativ utrymmesfördelning per område

4.5 Antal variabler

Det genomsnittliga antalet variabler som redovisas har ökat stadigt över det undersökta tidsintervall, och de har ökat över samtliga ämnesområden. Det område som uppvisar den kraftigaste ökningen för de undersökta företagen är den sociala rapporteringen. Antal rapporterade miljöindikatorer sjönk mellan 2000 och 2002, men har därefter stigit. Vad gäller den etisk-ekonomiska redovisningen, har denna haft en positiv utveckling under hela den studerade tiden, om än något svagare än övriga områden. Vad som bör tas i beaktande när detta diagram

studeras är att antal undersökta variabler varierar något mellan områdena, varför diagrammets absoluta antal variabler är av mindre vikt än själva utvecklingen.

De företag som över tid har rapporterat färre miljöindikatorer än övriga är H&M, ICA, Nordea och TeliaSonera, medan SAS, SCA, SKF och Volvo har haft ett högt genomsnittligt antal. Flest sociala indikatorer redovisar SAS, SCA och 2008 även Vattenfall, medan Nordea, Electrolux och Boliden rapporterar ett begränsat antal indikatorer över de undersökta åren. Vad gäller rapportering av etisk-ekonomiska variabler har ABB, SCA och 2008 även Vattenfall ett betydligt högre genomsnittligt antal än samtliga övriga företag.

Figur 4.7: Genomsnittligt antal variabler per område

4.6 Rapporterade variabler

De mest frekvent rapporterade variablerna vad gäller miljömässig påverkan har varit desamma under hela den studerade perioden (se figur 4.8). Avfall och återvinning, energiförbrukning och utsläpp av luft och koldioxid har, med ett fåtal undantag, rapporterats av samtliga hållbarhetsredovisande företag för alla studerade år.

Vad gäller den sociala rapporteringen, finns det en större spridning bland de mest frekvent redovisade indikatorerna över tid (se figur 4.8). Social påverkan rapporterades i mycket begränsad utsträckning vid studiens början och då dominerade kontroll av leverantörer. Denna variabel har fortsättningsvis varit en av de vanligaste och år 2008 rapporteras detta av 13 företag. Hälsorelaterade indikatorer såsom olycksstatistik och sjukfrånvaro redovisades frekvent under tidigt 2000-tal, men under studiens senare år ligger fokus på medarbetaren och jäm-

ställdhet. Kompetensutveckling har redovisats av många företag sedan 2002. Korruption och mänskliga rättigheter har mot studiens slut introducerats av många företag.

Det etisk-ekonomiska perspektivet på hållbarhetsredovisning har under hela den studerade perioden dominerats av certifiering (se figur 4.8). På senare år har variabler som påverkan på samhällsutveckling och hållbarhet som effektivitet kommit att bli vanligare. Produktsäkerhet och värdeskapande har funnits med bland de mest frekvent rapporterade variablerna under hela den studerade perioden. Ericsson är ett tydligt exempel, där ett tidigt fokus på produktsäkerhet och strålning på senare år har fått lämna plats för global samhällsutveckling. De flesta företag rapporterar variabler i absoluta tal och få relaterar hållbarhetsresultat till finansiell data. Ett undantag är H&M som exempelvis relaterar koldioxidutsläpp till nettoomsättning. Dessutom översätter få företag effekten av hållbarhetsarbetet till monetära termer, så kallat *sustainable value*.

Figur 4.8: Frekvensrapporterade variabler (antal rapporter)

	2000 (7)	2002 (11)	2004 (14)	2006 (14)	2008 (15)
MILJÖ	avfall återvinning (7)	avfall återvinning (8)	avfall återvinning (12)	utsläpp, luft (12)	avfall återvinning (14)
	utsläpp, luft (6)	utsläpp, luft (8)	utsläpp, luft (11)	energiförbrukning (12)	energiförbrukning (14)
	energiförbrukning (6)	energiförbrukning (8)	energiförbrukning (11)	avfall återvinning (11)	utsläpp luft (13)
	utsläpp, koldioxid (5)	utsläpp, koldioxid (6)	utsläpp, koldioxid (9)	utsläpp, koldioxid (11)	utsläpp, koldioxid (13)
	kontroll av leverantörer (3)	kompetensutveckling (7)	kompetensutveckling (12)	kompetensutveckling (13)	korruption (14)
SOCIAL	olycksstatistik (2)	olycksstatistik (6)	kontroll av leverantörer (11)	kontroll av leverantörer (12)	medarbetarrelation (14)
	friskvård (2)	kontroll av leverantörer (5)	geografisk spridning (11)	olycksstatistik (12)	geografisk spridning (14)
		geografisk spridning (5)	anställningsform (10)	kön (10)	kontroll av leverantörer (13)
		sjukfrånvaro (5)		mänskliga rättigheter (10)	kön (13)
				mångfaldsarbete (10)	kompetensutveckling (13)
					mänskliga rättigheter (13)
					mångfald (12)
ETISK- EKONOMISK	certifiering (7)	certifiering (7)	certifiering (10)	certifiering (10)	värdeskapande (14)
	värdeskapande (4)	värdeskapande (5)	värdeskapande (8)	värdeskapande (10)	påverkan på samhällsutveckling (11)
	produktsäkerhet (3)	produktsäkerhet (5)	produktsäkerhet (7)	hållbarhet som effektivitet (7)	hållbarhet som effektivitet (11)
				påverkan på samhällsutveckling (7)	certifiering (11)
				produktsäkerhet (7)	produktsäkerhet (7)

4.7 Rapportering av intressenter och validitet

En tydlig trend är att företag på senare år allt oftare inkluderar en intressentdialog i sin hållbarhetsrapportering, 14 av 15 undersökta företag redovisar detta. I en majoritet av fallen ingår även en materialitetsanalys; vilka frågor som är av vikt för olika intressenter. Vissa företag väljer till och med att låta sina intressenter uttala sig i hållbarhetsredovisningen. Företag som redovisar hållbarhetsintresserade investerare och hållbarhetsindex ökar stadigt; majoriteten av de undersökta företagen rapporterade år 2008 sådana uppgifter.

Från att i tidigare rapporter ha varit obefintligt, är det numera mer regel än undantag att företag motiverar och kommenterar sin redovisning. Detta kopplas ofta samman med företagets övergripande mål och visioner och vilken roll hållbarhetsarbetet har i dessa. En liknande utveckling syns för diskussioner kring rapporteringens avgränsning och dess väsentlighet. Dock är det fortfarande förhållandevis få som rapporterar mätmetoder eller källor till hållbarhetsinformationen. Inte heller rapporternas transparens kommenteras i någon större utsträckning. Dessa faktorer har dock förbättrats något mot tidigare år.

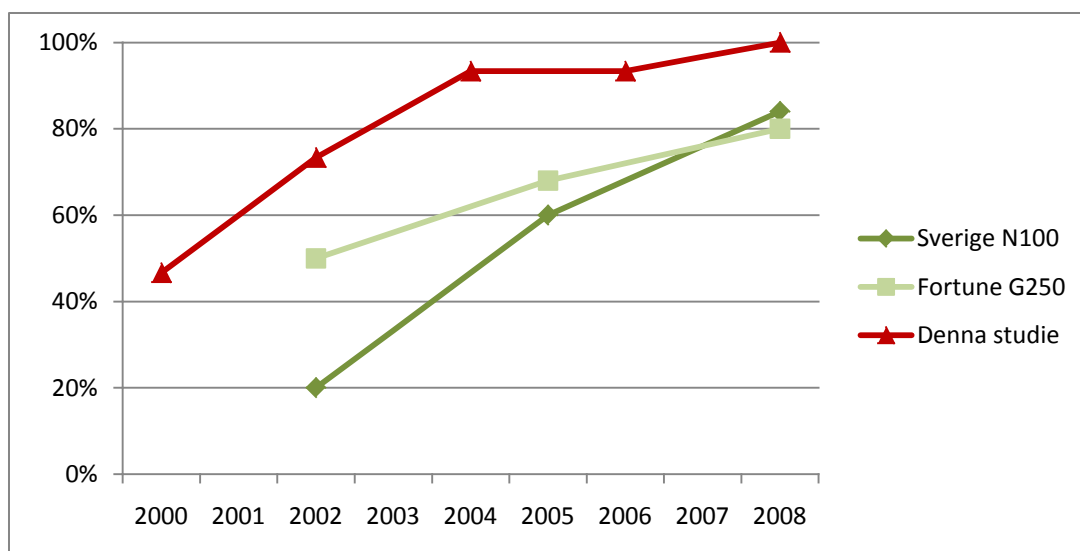
5 Analys

Detta kapitel är uppdelat i två avsnitt; analys med utgångspunkt i tidigare forskning respektive i legitimitets- och intressentteori, som tidigare presenterades i den teoretiska bakgrunden. Avsnitten är i sin tur strukturerade kring de sju områden som introducerades i det empiriska resultatet.

5.1 Analys med utgångspunkt i tidigare forskning

5.1.1 Rapporteringsfrekvens, omfattning och placering

Studien visar en stadig ökning av företag som väljer att rapportera hållbarhet. Bland de 15 undersökta företagen kan den trend som identifieras i stort liknas vid de studier som genomförts på världens 250 största företag, Fortune G250, och Sveriges 100 största företag, N100 (KPMG, 2005; KPMG, 2008). Vad som bör tas i beaktande när denna jämförelse studeras, är att de undersökta företagen i denna studie valts ut för att de publicerar en hållbarhetsredovisning. Därför är en jämförelse av andel företag som rapporterar mindre intressant än den utveckling de olika kurvorna visar. I samtliga tre urval syns en kraftigare ökning fram till mitten av 2000-talet, som de följande åren mattas av något. För denna studies urval, är denna utveckling naturlig då andelen går mot 100 procent. Det urval som visar den starkaste ökningen på senare år är Sverige N100, som växer starkare än Fortune G250. De nya riktlinjerna för extern rapportering för företag med statligt ägande som gick igenom i slutet av 2007 kan ha påverkat denna utveckling. Kolk (2003) påvisar att antalet rapporterande företag ökar i perioder efter regeringsbeslut och standardsättning. Samma tendens syns i delar av denna studie. Vattenfalls hållbarhetsredovisning mångdubblas både vad gäller sidantal och redovisade indikatorer från 2006 till 2008, medan Nordea publicerar sin första hållbarhetsredovisning 2007.

Figur 5.1: Andel rapporterade företag, jämförande diagram (KPMG, 2005; KPMG, 2008)

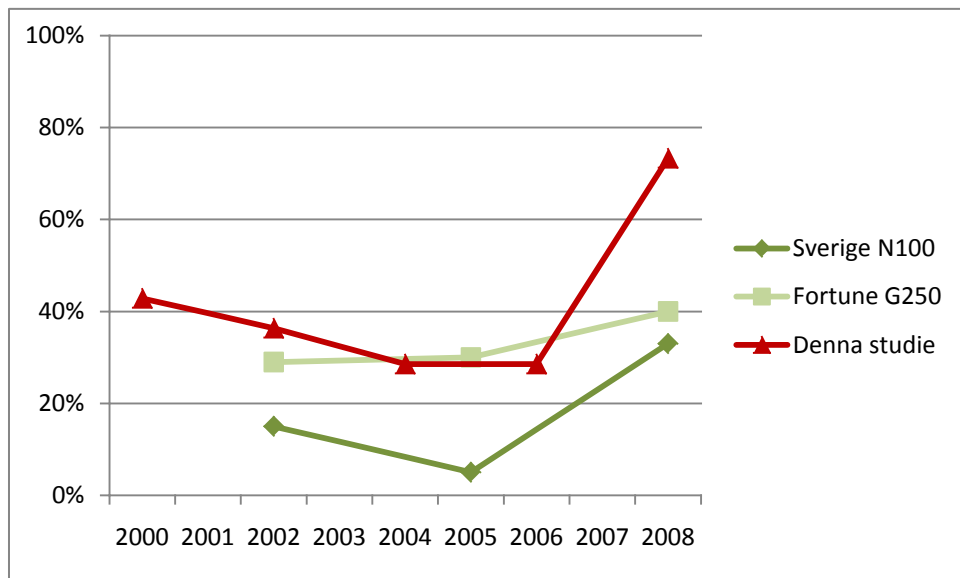
Bland de 15 studerade företagen har separat hållbarhetsredovisning varit den vanligast förekommande rapporteringsformen över samtliga studerade år (se figur 4.1). Dock ökar även antalet som väljer att publicera hållbarhetsinformation i samband med årsredovisningen, vilket också syns för Fortune G250 (KPMG 2005; KPMG 2008). Kolk (2008) menar att integrationen ökar mellan hållbarhetsredovisningen och den finansiella årsredovisningen.

Vidare syns en skillnad i sidantal mellan olika redovisningsformer bland de studerade företagen. Oavsett form ökar dock det genomsnittliga sidantalet; nio av de 15 undersökta företagen i denna studie uppvisar en kontinuerlig ökning över hela det studerade tidsintervallet. Denna utveckling stöds av PricewaterhouseCoopers undersökning av hållbarhetsredovisning (2008). Den visar bland annat en kraftig ökning i sidantal mellan 2007 och 2008, då den genomsnittliga omfattningen går från 11 till 15 sidor. De undersöker fler och mindre företag, varför deras absoluta tal är mindre än för denna studie.

5.1.2 Bestyrkande av rapportering

I denna studie faller andelen bestyrkta rapporter fram till 2006, då en markant ökning syns fram till sista mätpunkt år 2008. Även här bör hänsyn tas till företagen i denna studie valts ut på grund av sin rapportering, vilket kan påverka nivån av granskade rapporter. Det är snarare utvecklingen över tid som bör studeras och jämföras. En liknande utveckling kan även skönjas för Sveriges 100 största företag, där andelen bestyrkanden faller fram till mitten av 2000-talet, för att sedan öka kraftigt. Att andelen faller för de 15 studerade företagen, beror inte på att det absoluta antalet bestyrkanden minskat, utan snarare att antalet rapporterade företag ökat i en betydligt högre takt än bestyrkta rapporter. Utvecklingen för Fortune G250 bär liknande drag, men är inte lika tydlig, vilket kan bero på ett större urval. Enligt Fortanier

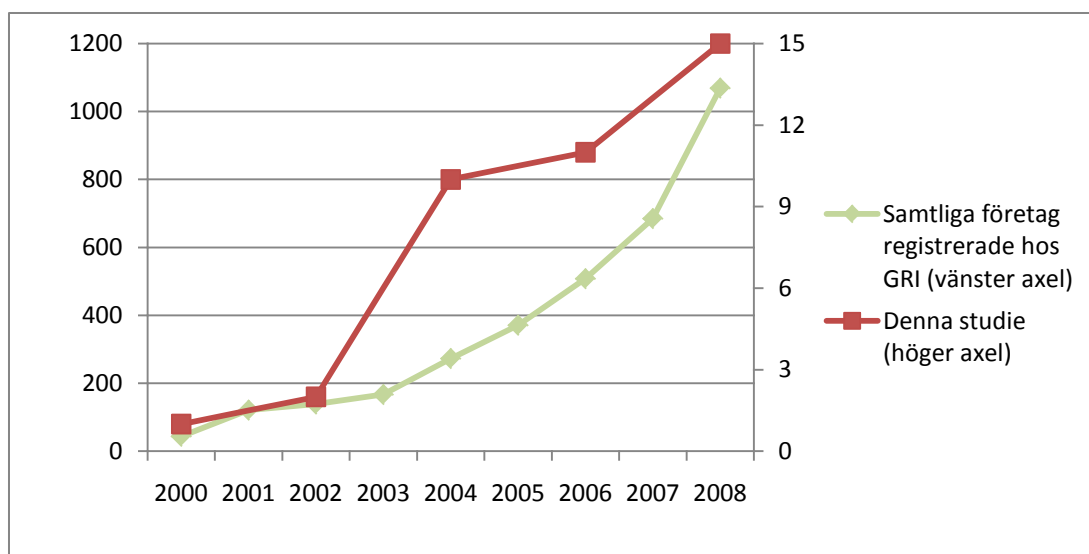
och Kolk (2007) rapporterar dessutom stora företag generellt sett mer frekvent än mindre företag, vilket även det påverkar denna utveckling. De nya svenska riktlinjerna för extern rapportering för företag med statligt ägande som fastslogs 2007 omfattar inte bara rapportering utan även bestyrkande, vilket även det kan ha ett visst förklaringsvärde.

Figur 5.2: Andel bestyrkta rapporter, jämförande diagram (KPMG, 2005; KPMG, 2008)

5.1.3 Rapportering enligt GRI

Studien visar en kontinuerlig ökning i antalet företag som rapporterar enligt GRI:s riktlinjer. GRI själva uppger en liknande utveckling; för varje år ökar antalet företag som registrerar sin rapportering hos standardsättaren (Global Reporting Initiative, 2010a). Hur GRI används varierar mellan de 15 undersökta företagen och över tid, något som även beskrivs av Hedberg och von Malmborg (2003). De menar att GRI som standard både ökar trovärdigheten samt underlättar det interna hållbarhetsarbetet och utgör en användbar struktur för många företag. I deras studie uppgav företag utformning som huvudanledning att använda GRI. Det kan även vara en viktig faktor i denna studie, då de undersökta företagen med liten erfarenhet av hållbarhetsrapportering väljer att från början använda GRI:s riktlinjer som utgångspunkt.

Figur 5.3: Antal företag som följer och rapporterar enligt GRI:s riktlinjer (Global Reporting Initiative, 2010b)

5.1.4 Rapporteringens innehållsfördelning

Studien visar att hållbarhetsrapporteringen i de 15 studerade företagen går från att ha varit miljöorienterad till att omfatta fler områden, vilket är i linje med tidigare internationell forskning (Kolk, 2008). Från 2000 ges rapportering av sociala frågor ökat utrymme, vilket även sammanfaller med de resultat som redovisas av Line, Hawley och Krut (2002) samt Kolk (2003). Bland de studerade företagen får etisk-ekonomisk hållbarhetsinformation minst utrymme, vilket kan vara en följd av att detta område introducerats senare i hållbarhetsrapporteringen (Fortanier och Kolk, 2007). Den senaste trenden, att inkorporera information om bolagsstyrning och corporate governance (Kolk, 2008; Kolk och Pinkse, 2010; KPMG, 2008) syns dock inte bland de undersökta 15 företagen. I Sverige måste alla börsnoterade och statliga bolag sedan 2005 rapportera enligt Svensk kod för bolagsstyrning (2010), vilket gör att sådana upplysningar i många fall fångas upp av andra rapporter. Enligt Morhardt, Baird och Freeman (2002) rapporterar många företag information som skulle kunna vara en del av hållbarhetsredovisningen i exempelvis den finansiella årsredovisningen, vilket vidare kan förklara att det etisk-ekonomiska området fortfarande är litet i förhållande till de andra.

GRI:s riktlinjer har utvecklats över tid (Global Reporting Initiative, 2010a), vilket inte bara har påverkat rapporteringens omfattning, men även hur områdena inbördes får olika stor vikt i hållbarhetsrapporteringen. Då standarden utvecklats över tid, och samtliga studerade företag vid senaste mätpunkten 2008 följer GRI, kommer också rapporternas innehåll att ha påverkats av riktlinjernas utveckling, vilket torde ha ett visst förklaringsvärde. Ett tydligt exempel är de korsreferenstabeller till GRI som blivit allt vanligare för de studerade företagen.

Fortanier och Kolk (2007) menar att många företag i sin hållbarhetsredovisning framhäver delar framför helheten. Detta tydliggörs i denna studie, där samtliga företag lägger stor vikt vid att lyfta fram visioner och positiva exempel, snarare än att tydligt redovisa företagets totala påverkan och måluppfyllelse i en övergripande bild.

5.1.5 Antal variabler

I denna studie ökar antalet rapporterade variabler för samtliga områden över det studerade tidsintervallet. Kolk (2003) menar att standardisering genom instrument såsom GRI eller statlig reglering inte bara ökar rapporteringens kvalitet, utan även kvantitet, vilket delvis kan förklara uppgången. Dessutom har GRI som tidigare nämnt utvecklats över tid, vilket innebär att deras ramverk nu omfattar ett större antal upplysningar än för tidigare år (Global Reporting Initiative, 2010a). Även detta har inverkan på det ökande antalet rapporterade variabler.

Den kraftigaste ökningen i rapporterade variabler uppvisar det sociala ämnesområdet. Under tidigt 2000-tal började företag rapportera sådan information, från att tidigare ha varit helt inriktade på miljöfrågor (Kolk, 2003; Line, Hawley och Krut, 2002). Från att inte ha rapporterats överhuvudtaget, har sociala frågor gått mot att få lika stor plats som traditionella miljöaspekter, vilket förutsätter en kraftigare tillväxt i antal rapporterade variabler. Att ökningen inte är lika markant för etisk-ekonomiska variabler kan förklaras av att dessa oftare rapporteras i samband med den finansiella redovisningen (Morhardt, Baird och Freeman, 2002). Fortanier och Kolk (2007) menar även att många etisk-ekonomiska indikatorer, som till exempel samhällspåverkan, är svåra att mäta och kvantifiera, vilket kan göra att företag hellre beskriver enskilda exempel än rapporterar faktiska mått.

Det finns ett samband mellan företagens verksamhet och den information de väljer att rapportera. Stora företag med omfattande omvärldspåverkan är mer benägna att rapportera hållbarhetsinformation än företag med mindre direktpåverkan (Kolk, 2003; Fortanier och Kolk, 2003; Larsson, 2008; Line, Hawley och Krut, 2002; Ljungdahl, 1999; KPMG, 2008). De företag som i denna studie rapporterar flest miljöindikatorer, är också företag vars verksamhet; transport-, skogs- och verkstadsindustri, har stor inverkan på miljön. Vad gäller sociala faktorer är sambandet inte lika tydligt; återigen återfinns företag med miljöpåverkan bland de som rapporterat flest variabler. Kolk och Pinkse (2010) menar att företag med stor erfarenhet av hållbarhetsredovisning är mer benägna att inkorporera ytterligare aspekter i sin rapportering, vilket kan förklara att företag som SAS och SCA som länge redovisat miljöfrågor, även är framstående inom det sociala området. Det som skiljer de företag som rappor-

terar betydligt fler etisk-ekonomiska variabler än övriga, är att de valt att inkludera corporate governance och bolagsstyrning i sin hållbarhetsredovisning.

5.1.6 Rapporterade variabler

De miljövariabler som företagen rapporterar mest frekvent är desamma över den studerade perioden. Energiförbrukning samt avfall och återvinning är lätta att mäta och kvantifiera, eftersom företagen betalar för mängden. Vidare finns bestämmelser som reglerar utsläpp (Miljöbalken, 1998), varför många företag måste mäta dessa i någon form. De vanligaste miljömått är alltså mätbara och har redovisats under en längre period, vilket gör dessa vedertagna och nära till hands att redovisa. Det kan förklara varför de mest frekvent rapporterade miljöindikatorerna är samlade över tid.

De mest frekvent rapporterade sociala variablerna varierar mer över tid. Kolk (2003) menar att rapporteringen av social hållbarhetsinformation har utvecklats från att enbart omfatta interna variabler, till att även inkorporera externa variabler. Det syns även i denna studie; externa faktorer som korruption och mänskliga rättigheter har redovisats mer frekvent mot studiens slut. Dessa två variabler är centrala i FN:s policy Global Compact, som fler och fler av de undersökta företagen anslutit sig till med tiden. Vad gäller interna variabler har dessa utvecklats från ett retrospektivt fokus med olycksstatistik och sjukfrånvaro, till att bli mer proaktiva med en frekvent rapportering av exempelvis medarbetarrelation och mångfald.

En liknande utveckling syns även för det etisk-ekonomiska området. Från ett internt fokus med certifiering och produktsäkerhet, har de studerade företagen under de senaste åren rapporterat externa faktorer som påverkan på samhällsutveckling och även upptäckt hållbarhetsredovisning som konkurrensfördel; företagen visar på effektivitet och värdeskapande. Kolk och Pinkse (2010) menar att värdet av hållbarhetsredovisning börjar intressera företag på ett ekonomiskt plan, då investerare börjat visa intresse för denna typ av information. Antal företag som hållbarhetsredovisar ökar mer i Sverige än i många andra länder, men det finansiella värdet av hållbarhetsarbetet kommuniceras dock inte i samma utsträckning (KPMG, 2008). Detta stöds även av denna studie, där få företag rapporterar faktiska finansiella resultat och sustainable value. Det kommunicerade värdet baseras snarare på visioner och hållbarhet som långsiktig konkurrensfördel.

5.1.7 Rapportering av intressenter och validitet

Larsson (2009) menar att få svenska företag inkluderar en intressentdialog i sin hållbarhetsredovisning. I denna studie syns dock en tydlig utveckling och vid senaste mätpunkten redovisar samtliga företag, med undantag för Nordea, en sådan. Skillnaden i resultat kan bero på

att denna studie är baserad på stora företag med erfarenhet av hållbarhetsredovisning, medan Larssons rapport omfattar hela Large och Mid Cap på Stockholmsbörsen. Larsson konstaterar vidare ett ökat intresse för hållbarhetsrapportering hos analytiker och ratinginstitut samt lansering av hållbarhetsindex och principer för etiska investeringar. Det är i linje med resultatet av denna studie; allt fler företag rapporterar intresserade investerare och hållbarhetsindex.

Det finns ingen tidigare forskning som behandlar företags benägenhet att kommentera sin egen hållbarhetsredovisning, avgränsningar, väsentlighet och transparens. KPMG (2008) talar om de vanligaste uppgivna motiven till att företag hållbarhetsrapporterar, men inte i vilken utsträckning företag är medvetna om och diskuterar rapporteringens väsentlighet och transparens.

5.2 Analys med utgångspunkt i legitimitets- och intressentteori

5.2.1 Rapporteringsfrekvens, omfattning och placering

Uppkomsten av hållbarhetsredovisning har ofta förklarats med legitimitets- och intressentteori. Wilmschurst och Frost (1999) menar att företag har ett behov av att legitimera sin verksamhet och gör detta genom att rapportera det de uppfattar överensstämmer med omgivningens krav på hållbarhet. Flera studier (Kolk, 2003; KPMG, 2005; KPMG, 2008; PwC, 2008), och även denna, visar att antalet företag som väljer att publicera hållbarhetsrelaterad information ökar stadigt. Det finns flera möjliga drivkrafter bakom denna utveckling. Krav från samhälle och intressenter kan ha förändrats eller blivit mer omfattande. Konflikter i värderingar mellan enheten, företaget, och det större systemet, samhället, blir då fler och större, vilket medför en risk att skada företagets legitimitet (Lindblom, 1994). För att upprätthålla legitimitet, måste företag övervinna det så kallade legitimitetsgap som uppstår då företaget och omgivningens värderingar skiljer sig åt, vilket kan uppnås genom att publicera den information företagen tror att intressenterna efterfrågar. Genom att hållbarhetsredovisa kan företagen övervinna detta legitimitetsgap (Mobus, 2005), vilket kan vara en av anledningarna till att antalet redovisningar och dess omfattning ökar i samtliga studier.

Ytterligare en drivkraft bakom den ökande hållbarhetsrapporteringen kan vara att företag blir mer medvetna om de krav och förväntningar som omgivningen ställer. Utvecklingen av det moderna informationssamhället har underlättat för intressenter som tidigare förbisetts att uttrycka åsikter och ställa krav som når fram till företagen. Samtidigt har intressenters informationsinhämtning underlättats över tid. När antalet intressenter växer och uppmärksam-

heten ökar, blir processen att bibehålla legitimitet mer komplex (Suchman, 1995) och det blir svårare att dölja legitimitetsgap (Mobus, 2005). För att bibehålla sin legitimitet, tvingas företagen reagera, och ett sätt är att hållbarhetsredovisa, varför en ökning i antalet rapporter och deras omfattning syns.

Tidigare internationell forskning visar att integrationen av hållbarhetsrapportering i den finansiella redovisningen ökar, något som stöds av den politisk-ekonomiska teorin; att det blir svårare att särskilja samhälle, politik och ekonomi. Denna studie visar på motsatsen; att separata hållbarhetsredovisningar har varit och fortfarande är vanligast förekommande. En studie av KPMG (2008) visar att svenska företag generellt sällan sammankopplar hållbarhetsarbetet med finansiella resultat, vilket kan förklara diskrepansen mellan resultatet av denna studie och tidigare forskning.

5.2.2 Bestyrkande av rapportering

Antal bestyrkta rapporter ökar, men det fortfarande många företag som väljer att inte låta hållbarhetsredovisningen granskas. Antalet företag som redovisar mätmetoder och källor till hållbarhetsinformationen är ännu lägre. Avsaknad av dessa två faktorer gör att rapporternas tillförlitlighet kan ifrågasättas. Det kan jämföras med finansiell rapportering; en årsredovisning som inte reviderats skulle av de flesta intressenter inte anses trovärdig. I många rapporter finns nu siffror och mått som varken kan härledas eller har kontrollerats av en tredje part, vilket innebär en risk för särkoppling mellan vad företagen rapporterar och vad de faktiskt gör. Shocker och Sethi (1973) poängterar att en organisation måste möta samhällets krav på både legitimitet och relevans för att överleva på lång sikt. Genom att hållbarhetsrapportera söker företag legitimitet, men i avsaknad av en transparent rapporteringsprocess, faller såväl informationens legitimitet som relevans. Att de företag som avstår från vidare granskning av hållbarhetsinformation fortfarande åtnjuter viss legitimitet, kan förklaras av att omgivning och intressenter inte uppfattar skillnaden mellan verklighet och rapport (Mobus, 2005).

I såväl denna som andra studier (Fortanier och Kolk, 2007; Kolk, 2003; KPMG, 2008) ökar andelen bestyrkta rapporter, vilket tyder på att företag anser att nyttan överstiger kostnaden av en oberoende granskning; att de gynnas av den ökade tillförlitligheten i hållbarhetsrapporteringen. Detta kan i sin tur vara en konsekvens av mer omfattande validitetskrav från omgivning och intressenter. Enligt intressentteori ska företag på kort och lång sikt balansera krav från olika intressenter (Hasnas, 1998), vilket betyder att förändrade krav innebär en förändring i de aktiviteter som krävs för att uppnå denna balans. En tänkbar utveckling av ökade intressentkrav på transparens och validitet är inte bara att andelen bestyrkta rapporter fort-

sätter öka, utan att de även innehåller information om hur och varför hållbarhetsupplysningar tagits fram. Ett steg i denna riktning är de riktlinjer för extern rapportering för bolag med statligt ägande (Näringsdepartementet, 2007) som började gälla för räkenskapsåret 2008, där granskning av en tredje part krävs.

5.2.3 Rapportering enligt GRI

Antal företag som rapporterar enligt GRI ökar, både enligt standardsättaren själv (Global Reporting Initiative, 2010a) och enligt denna studie, och är den standard som flest hållbarhetsredovisande företag följer. När hållbarhetsrapporteringen går mot en ökad standardisering och fler företag väljer att ansluta sig till GRI, får denna standard en ökad trovärdighet. Att Näringsdepartementet i utformningen av riktlinjer för extern rapportering för bolag med statligt ägande (2007) kräver hållbarhetsredovisning enligt GRI tyder på standardens suveräna status. Finns det en vedertagen standard, förväntas företag rapportera enligt denna och på så sätt vinna legitimitet. GRI blir således en del av det "sociala kontrakt" mellan enhet och större system som Hasnas (1998) beskriver. Standarden indikerar värderingar hos samhälle och intressenter, och genom att följa denna minimerar företag risken för konflikter och legitimitetsgap.

GRI har utvecklats över tid, för att inkorporera och balansera nya krav från omgivning och intressenter. Precis som för enskilda företags hållbarhetsredovisning, krävs ständig anpassning av standarden för att bibehålla dess legitimitet (Suchman, 1995). Genom att följa standarden och anpassa sig efter förändringar i denna, löper företag en mindre risk att dess legitimitet blir ifrågasatt eller förloras över tid.

Även hur GRI används varierar, både över tid och mellan företag. Att enbart använda standarden för att strukturera sin rapportering, kan vara ett enkelt sätt för företag att åtnjuta en viss del av den legitimitet GRI står för, utan att redovisa alla upplysningar standarden efterfrågar. Vidare kan nivåsystemet som introducerades 2006 (Global Reporting Initiative, 2010a) representera olika grader av legitimitet, beroende på hur många upplysningar företaget väljer att rapportera. För olika företag kan olika nivåer vara optimala, beroende på hur företaget ifråga påverkar sin omgivning och sina intressenter, och hur stort legitimitetsgap som ämnas överbryggas.

5.2.4 Rapporteringens innehållsfördelning

Över den studerade tidsperioden har fokus förflyttats och fördelats olika mellan främst tre ämnesområden; det miljömässiga, det sociala och det etisk-ekonomiska, både enligt denna studie och tidigare forskning. Även denna utveckling är ett resultat av ändrade krav och in-

tressen i företagens omgivning, vilka företag ska balansera för att uppnå legitimitet (Hasnas, 1998). Som tidigare nämnt betyder denna utveckling att nya aktiviteter måste utföras, eller i detta fall att nya ämnesområden och indikatorer ska rapporteras. När olika krafter i samhället uppmärksammar nya problem, uppstår konflikter eller gap mellan företagens kommunicerade värderingar och de nya uppfattningar som bildas i omgivningen. Företag tvingas reagera på dessa avvikelser genom att balansera hållbarhetsrapporteringens innehåll annorlunda och introducera nya områden, som till exempel den sociala rapporteringen i början av 2000-talet och nu på senare år avsnitt om affärsetik och bolagsstyrning, för att bibehålla sin legitimitet.

Den betydande andel av företagens hållbarhetsrapportering som består av upplysningar och inte kan tillskrivas något av de tre nämnda områdena utan till stor del behandlar visioner och exempel, kan förklaras genom den diskussion Grey et al (1996) för om företags reaktioner på legitimitetshot. Enligt dem reagerar företag på olika sätt för att möta förändringar. Antingen kan företag försöka informera om sina intentioner att förbättra det specifika hållbarhetsarbetet, vilket i denna studie konkretiseras i avsnitt om mål och visioner. En annan reaktion kan vara att försöka förändra intressenters uppfattning av en händelse, genom att, som många av de undersökta företagen, enbart redovisa positiva aspekter av företagsverksamheten. Företagen kan även rikta uppmärksamheten från händelsen, vilket ofta innebär att rapportera specifika exempel istället för att förmedla en helhetsbild. En sista typ av reaktion är att företag försöker förändra förväntningar på dess prestationer, vilket i denna studie syns till exempel i hur företagen preciserar mål och visioner på ett vagt och försiktigt sätt som nästintill garanterar måluppfyllelse. Den reaktion som visar sig tydligast i detta urval är tendensen att rapportera specifika exempel, men dessa exempel har utvecklats från att vara ett substitut för faktiska mått, till att i allt större utsträckning komplettera dessa. Det finns inget motsatsförhållande mellan att visa enskilda exempel och en övergripande bild, varför en utveckling mot en hållbarhetsredovisning med en mer omfattande helhetssyn inte utesluter fortsatt illustration med hjälp av separata fall och händelser.

5.2.5 Antal variabler

Antal variabler som rapporteras har stadigt ökat över samtliga tre ämnesområden. Utvecklingen visar att de variabler som börjat redovisas på senare år inte ersatt tidigare rapporterade variabler, utan att dessa läggs till de förra, vilket leder till en klar kvantitetsökning i antalet variabler. Under tidigt 2000-tal dominerade miljöindikatorer, men under den undersökta perioden har även sociala och etisk-ekonomiska upplysningar lagts till dessa. Denna utveckling kan förklaras med aggregerade intressentkrav. Milton Friedman menade 1970 att socialt

ansvarstagande enbart innebär att maximera företagets vinst, och framhöll därigenom aktieägare som företagets enda viktiga intressent. Sedan dess har företag och dess aktieägare insett vikten av att tillgodose fler intressenters krav. Det kan ses som en del av den ständiga anpassning till en föränderlig omgivning som krävs för att bibehålla legitimitet (Suchman, 1995). När fler intressenter påverkat företags rapportering, har deras krav lagts till varandra, och antal rapporterade variabler såväl som rapporteringens omfattning har ökat. Under miljö- och hållbarhetsredovisningens framväxt från 1990-talet tills idag, har samhället ställt krav på miljörapportering och anställda och myndigheter ställt krav på social rapportering, vilket har lett till att redovisningens omfattning har vuxit.

Vad som tidigare konstaterats, är att företag med stor omvärldspåverkan rapporterar i större omfattning än de med mindre, vilket till viss del stöds av denna studie. De företag vars verksamhet påverkar miljön i stor utsträckning, rapporterar fler miljöindikatorer, och så vidare. Stor omvärldspåverkan innebär mer uppmärksamhet riktad mot effekterna av företagets verksamhet, vilket riskerar dess legitimitet och skillnaden gentemot omgivningens förväntningar växer. För att överbrygga detta legitimitetsgap, redovisar företagen mer information (Mobus, 2005). Dessutom har företag med stor påverkan svårare för den ständiga anpassning Suchman (1995) diskuterar, varför de oftare kan behöva reparera legitimitet genom omfattande rapportering. I denna studie framkommer även vikten av erfarenhet i rapporteringen; de företag som hållbarhetsredovisat länge, rapporterar fler variabler inom samtliga områden. Enligt Wilmshurst och Frost (1999) söker företag legitimitet genom att redovisa vad de tror överensstämmer med omgivningens förväntningar. Företag som hållbarhetsrapporterat under en längre tid bör ha hunnit skaffa en klarare uppfattning av dessa aggregerade förväntningar, vilket kan förklara deras mer omfattande rapportering. Ett sätt som blivit allt vanligare för att utvärdera intressenters krav och förväntningar, är att genomföra och rapportera intressentdialog och materialitetsanalys, något som syns främst hos företag mer erfarenhet av hållbarhetsrapportering. Dessutom kan dessa företag ha hunnit inse vikten av en ständig anpassning och hur dyrt det är att reparera en ifrågasatt legitimitet (Suchman, 1995).

5.2.6 Rapporterade variabler

Vilka variabler som rapporteras och hur dessa utvecklas över tid varierar över de tre ämnesområdena. Vad gäller miljö, är det fyra variabler som återkommer som de mest frekvent rapporterade över samtliga studerade år. Den diskussion som tidigare förts om företag med erfarenhet av hållbarhetsredovisning, kan appliceras även här. Miljörapporteringen har pågått längre än övrig redovisning, varför företagens uppfattning och intressenternas krav och för-

väntningar (Wilmshurst och Frost, 1999) kan antas ligga närmare varandra och därför generera viss stabilitet över tid i rapporteringen. Efter en viss tid av rapportering av ett ämnesområde, handlar det mer om att bibehålla legitimitet än att vinna ny (Suchman, 1995).

De mest frekvent rapporterade sociala och etisk-ekonomiska indikatorerna skiljer sig mer åt över det undersökta tidsintervallet. Båda går från att under studiens tidiga år ha dominerats av interna variabler, till att i allt större utsträckning även inkludera externa variabler. Detta är i linje med tidigare resonemang om att antalet intressenter och omgivningens omfattning växer. Företag ser på och rapporterar hållbarhet som något som påverkar allt fler externa parter snarare än något som bara fyller en intern funktion. Deegan (2002) menar att hållbarhetsarbete måste kommuniceras externt för att kunna användas strategiskt. Då antalet intressenter växer, ställs nya krav på att rapportera variabler som är relevanta för dessa intressenter, vilket kan förklara utvecklingen för de sociala och etisk-ekonomiska områdena. Utvecklingen inom det sociala området som konstaterats gå från ett retrospektivt till ett proaktivt fokus, kan förklaras genom en förändring i vad som anses relevant för intressenterna. Sjukfrånvaro och olycksstatistik som tidigt rapporterades frekvent är generellt sett förhållandevis låga i Sverige, och skiljer sig inte nämnvärt mellan företag. Det har istället utkristalliserats ett intresse för vilka proaktiva åtgärder som vidtas, vilket nu till viss del används som konkurrensmedel för företag.

5.2.7 Rapportering av intressenter och validitet

Denna studie visar att det etisk-ekonomiska rapporteringsområdet ökar i omfattning, att hållbarhetsredovisningen går alltmer mot rapportering av faktiska mått och indikatorer snarare än bara visioner och exempel, och att fler företag rapporterar hållbarhetsintresserade investerare, rating i hållbarhetsindex och hållbarhet som konkurrensmedel. Dessutom integreras hållbarhetsredovisningen allt mer i den finansiella rapporteringen (Kolk, 2008). Sammantaget visar dessa fakta en tydlig trend; att företags hållbarhetsredovisning tas i beaktande av allt fler intressenter, framförallt av de som tidigare enbart tagit del av och hänsyn till den finansiella redovisningen, exempelvis aktieägare och analytiker. Framväxten av analysinstrument och hållbarhetsindex såsom Dow Jones Sustainability Index (SAM Indexes, 2010) tyder också på en sådan utveckling. Som tidigare nämnt, är utvecklingen ett svar på ökade intressentkrav och aggregerade förväntningar, vilka får företagen att rapportera mer för att uppnå legitimitet. I denna studie syns en ökad rapportering av intressentdialog och materialitetsanalys, vilken tyder på ett försök till en tydligare positionering och värdeförklaring mot intressenter. Dessutom relaterar allt fler företag sina hållbarhetsdata till finansiella resultat och rapporterar

sustainable value. Under antagande att företags situation och prestation, och således även det finansiella resultatet, påverkas av hållbarhetsarbetet, bör även hållbarhetsredovisningen tas i beaktande och användas som beslutsunderlag, vilket nya intressenter har uppmärksammat.

När hållbarhetsredovisningen närmar sig finansiell rapportering i dessa avseenden, är en diskussion om dess validitet ofrånkomlig. Som tidigare nämnt diskuterar få företag transparens och validitet i sin hållbarhetsredovisning, och detta i kombination med avsaknad av en oberoende granskning skapar ett legitimitetsproblem. Traditionell finansiell redovisning innehåller redovisningsprinciper; riktlinjer för hur värdering ska ske och hur siffror ska tas fram. Detta torde vara relevant även för hållbarhetsrapportering, där rapportering av mätmetoder och en validitets- och transparensdiskussion skulle kunna lyfta redovisningen och dess status ytterligare. När denna bit är på plats, ökar hållbarhetsredovisningens användbarhet på samtliga områden; jämförbarhet, relevans, tillförlitlighet och väsentlighet.

6 Sammanfattande diskussion

Följande kapitel inleds med en sammanfattning av de slutsatser studien resulterat i. Därefter följer uppsatsförfattarnas vidare diskussion av dessa, samt uppslag till framtida forskning. Avslutningsvis förs en diskussion kring studiens tillförlitlighet och generaliserbarhet, utifrån den valda metoden.

6.1 Slutsatser

Syftet med den genomförda studien har varit att kartlägga och förstå utvecklingen av hållbarhetsrapportering i svenska företag. Vad som återigen bör poängteras, är att det till viss del är uppsatsförfattarnas subjektiva bedömning som ligger till grund för det empiriska resultatet och i förlängningen analysen. Det kan dock konstateras att resultatet till stora delar sammanfaller med vad tidigare forskning visar och att utvecklingen i Sverige i stor utsträckning följer den internationella utvecklingen inom området. Denna utveckling har i många avseenden kunnat förstås och förklaras utifrån legitimitets- och intressentteori.

Hållbarhetsrapporteringen visar för de studerade företagen en tydlig ökning i flera dimensioner; frekvens, omfattning, bestyrkandeandel samt antal ämnesområden och variabler. Denna utveckling kan hänföras till högre krav och förväntningar från ett växande antal intressenter. För att bibehålla eller stärka sin legitimitet då omvärldstrycket förändras, måste företag anpassa redovisningen till rådande krav och förväntningar. Då dessa blir mer omfattande, påverkas även rapporteringen i samma riktning.

Flera av studiens konstaterade resultat indikerar ett växande intresse för hållbarhetsredovisning från traditionella användare av finansiell rapportering. Mot studiens slut syns en tydligare koppling mellan hållbarhetsdata och finansiella resultat. Användandet av hållbarhetsindex ökar och fler företag ser hållbarhetsredovisningen som ett konkurrensmedel. Ökningen i antal rapporterade etisk-ekonomiska indikatorer och dess omfattning kan förklaras av att dessa intressenter tillkommit och krav aggregerats.

Fler intressenter och ökade förväntningar ställer i sin tur krav på hållbarhetsrapportens validitet. En förutsättning för att hållbarhetsredovisning ska kunna anses vara tillförlitlig information, är att det framgår hur denna tagits fram och vilka begränsningar som finns i materialet. För att öka hållbarhetsrapporteringens trovärdighet väljer fler företag att låta denna granskas, men få diskuterar validitet och reliabilitet.

I likhet med tidigare forskning visar denna studie att företag med stor miljöpåverkan i större utsträckning rapporterar miljörelaterad hållbarhetsinformation än övriga företag. Vad gäller övriga ämnesområden, skiljer sig denna studie från tidigare forskningsresultat, då företagens typ av påverkan inte varit avgörande för rapporteringens omfattning. Istället är det i högre grad företagens erfarenhet av hållbarhetsredovisning som varit avgörande för hur mycket som rapporterats. Erfarna företag kan anses ha en tydligare bild av vad de förväntas rapportera och vikten av att bibehålla legitimitet, och hållbarhetsredovisar därför i större utsträckning och omfattning.

6.2 Vidare diskussion och uppslag till framtida forskning

Utifrån det resultat och de slutsatser som presenterats, finns många tänkbara utvecklingar. Nedan diskuteras de dragna slutsatserna och vad effekterna av dessa kan bli för framtidens hållbarhetsredovisning.

Det finns ingenting i denna studie som tyder på att ökningen inom hållbarhetsrapporteringens alla områden kommer att avta; de företag som hållbarhetsredovisar är fortfarande färre än de som inte gör det. Det finns ett stort utrymme för förbättring, både vad gäller djup och bredd. Standarder och statliga initiativ tillkommer och utvecklas kontinuerligt, vilket driver hållbarhetsrapporteringen framåt, i både ett kvantitativt och ett kvalitativt perspektiv. I framtida studier vore det intressant att titta på effekterna av de nya riktlinjer för extern rapportering för bolag med statligt ägande och införandet av GRI:s nivåsystem; hur detta påverkar i vilken omfattning och hur företag väljer att hållbarhetsredovisa.

Vid företagsförvärv och aktieanalys tas mer än enbart finansiell information i beaktande; efterfrågan på andra typer av information ökar. Detta syns särskilt tydligt i framväxten av nischade investeringar, såsom etiska och miljöinriktade fonder. Under antagandet att hållbarhetsrelaterade frågor påverkar finansiell prestationen och situation, blir hållbarhetsredovisning ett komplement till årsredovisningen vid beslutsfattande. I förlängningen är en integration av dessa rapporter en trolig utveckling, på samma sätt som corporate governance i många fall inkluderas i svenska årsredovisningar idag. Att studera hur och till vilken grad traditionella användare av finansiell information utnyttjar eller inte utnyttjar hållbarhetsinformation och huruvida detta har förändrats, är ytterligare ett uppslag till vidare forskning.

Givet att hållbarhetsredovisning får ökad betydelse, är det troligt att kraven på dess tillförlitlighet ökar. I dagsläget finns stora möjligheter till förbättring såväl vad gäller granskning av tredje part som upplysningar och diskussion kring källor och mätmetoder. Dessa inslag finns i

den finansiella rapporteringen, varför det med vidare integration följer ökade krav på att även hållbarhetsrelaterad information bör vara bestyrkt. För revisorerna innebär detta utökade uppdrag och större intäkter. Revisorernas roll kan ligga till grund för framtida studier; hur dessa påverkar intressenter som standardsättare, lagstiftare och företagen själva.

Slutligen påverkar företags erfarenhet av hållbarhetsredovisning omfattningen av denna. Företag med stor miljöpåverkan och lång erfarenhet av rapportering av hållbarhetsfrågor tenderar i denna studie att redovisa utförligare inom samtliga områden. Enligt internationell forskning påverkas rapporteringens riktning av företags verksamhet. Intressant vore att undersöka denna skillnad; hur ser utvecklingen ut för olika branscher? Vad kännetecknar företag som ligger i framkant inom de olika rapporteringsområdena?

Källförteckning

Litteratur

Alvesson, M. och Sköldberg, K. (1994) Tolkning och reflektion – Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod. *Lund: Studentlitteratur*. ISBN: 9144381611

Bell, J. (2000) Introduktion till forskningsmetodik. *Lund: Studentlitteratur*. ISBN: 9144013957

Deegan, C. (2002) The legitimizing effect of social and environmental disclosures – a theoretical foundation. *Accounting, Auditing & Accountability Journal* 15(3), s. 282-311

Elkington, J. (1997) Cannibals with forks: the Triple Bottom Line of 21st Century Business. *Oxford: Capstone*. ISBN: 9781841125275

Fortanier, F. och Kolk, A. (2007) On the Economic Dimensions of Corporate Social Responsibility. *Business and Society* 46(4), s. 457-477

GES Investment Service (2010) OMX GES Sustainability Sweden Index. <http://www.ges-invest.com/pages/?ID=73> (2010-03-19)

Global Reporting Initiative (2006) RG Riktlinjer för hållbarhetsredovisning. http://www.globalreporting.org/NR/rdonlyres/1115DCC0-7927-4BDD-BBCA-CD18185DEFC3/2830/GRI_RG_Swe_New_10.pdf (2010-04-19)

Global Reporting Initiative (2010a) History. <http://www.globalreporting.org/AboutGRI/WhatIsGRI/History/OurHistory.htm> (2010-04-19)

Global Reporting Initiative (2010b) GRI Reports List. <http://www.globalreporting.org/GRIReports/GRIReportsLists/> (2010-04-30)

Gray, R., Kouhy, R. och Lavers, S. (1995) Corporate social and environmental reporting: a review of the literature and a longitudinal study of UK disclosure. *Accounting, Auditing & Accountability Journal* 8(2), s. 47-77

Gray, R., Owen, D. och Adams, C. (1996) Accounting & Accountability – changes and challenges in corporate social and environmental reporting. *London: Prentice Hall*. ISBN: 9780137558605

Hasnas, J. (1998) The normative theories of business ethics: a guide for the perplexed. *Business Ethics Quarterly* 8(1), s. 19-42

Kolk, A. (2003) Trends in sustainability reporting by the Fortune Global 250. *Business Strategy and the Environment* 12(5), s. 279-291

Kolk, A. (2008) Sustainability, Accountability and Corporate Governance: Exploring Multinationals' Reporting Practices. *Business Strategy and the Environment* 17(1), s. 1-15

Kolk, A. och Pinkse, J. (2010) The Integration of Corporate Governance in Corporate Social Responsibility Disclosures. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management* 17(1), s. 15-26

- Kollegiet för svensk bolagsstyrning** (2010) Svensk kod för bolagsstyrning.
http://www.bolagsstyrning.se/media/43746/svenskkodbolagsstyrn_2010_webb.pdf (2010-04-19)
- KPMG** (2005) International Survey of Corporate Responsibility Reporting 2005.
<http://www.kpmg.se/pages/102966.html> (2010-05-05)
- KPMG** (2008) International Survey of Corporate Responsibility Reporting 2008.
http://www.kpmg.se/download/108805/157794/KPMG_Int_Survey_ofCSR_reporting_2008.pdf (2010-05-05)
- Larsson** (2009) ESRA Report for Sweden.
<http://www.sustainabilityreporting.eu/sweden/index.htm> (2010-04-22)
- Line, M., Hawley, H. och Krut, R.** (2002) The Development of Global Environmental and Social Reporting. *Corporate Environmental Strategy* 9(1), s. 69-78
- Ljungdahl, F.** (1999) Utveckling av miljöredovisning i svenska börsbolag – praxis, begrepp, orsaker. *Lund: Lund University Press*. ISBN: 9179665632
- Merriam, S.B.** (1994) Fallstudien som forskningsmetod. *Lund: Studentlitteratur*. ISBN: 9144390718
- Miljöbalken** SFS 1998:899
- Mobus, J.L.** (2005) Mandatory environmental disclosures in a legitimacy theory context. *Accounting, Auditing & Accountability Journal* 18(4) s. 492-517
- Morhardt, J.E., Baird, S. och Freeman, K.** (2002) Scoring corporate environmental and sustainability reports using GRI 2000, ISO 14031 and other criteria. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management* 9(4), s. 215-233
- Näringsdepartementet** (2007) Riktlinjer för extern rapportering för företag med statligt ägande, N7042. <http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/09/41/19/ea93479e.pdf> (2010-04-19)
- Näringsdepartementet** (2007-12-03) Pressmeddelande.
<http://regeringen.se/sb/d/9737/a/93467> (2010-03-19)
- PricewaterhouseCoopers** (2008) Summering undersökning av hållbarhetsredovisning 2008.
http://www.pwc.com/sv_SE/se/hallbar-utveckling/assets/summering_undersokning_av_hallbhetsred_2008.pdf (2010-05-02)
- SAM Indexes** (2010) Dow Jones Sustainability Index. <http://www.sustainability-index.com/> (2010-04-20)
- Shocker, A.D. och Sethi, S.P.** (1973) An approach to incorporating societal preferences in developing corporate action strategies. *California Management Review* 15(4), s. 97-105
- Suchman, M.C.** (1995) Managing legitimacy; strategic and institutional approaches. *Academy of Management Review* 20(3), s.571-610

Sveriges Finansanalytikers Förening (2008) Rekommendation om Corporate Responsibility.

<http://www.pirab.se/FTP/Kund11275/KundOrder346748/SFFs%20rekommendationom%20Corporate%20Responsibility.pdf> (2010-03-19)

United Nations (1987) Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. A42/427

Wilmshurst, T.D. och Frost, J.R. (1999) Corporate Environmental Reporting – A test of legitimacy theory. *Accounting, Auditing & Accountability Journal* 13(1) s. 10-26

Rapporter

Samtliga rapporter hämtades per 2010-03-22.

ABB

Sustainability Report 2000.

[http://www05.abb.com/global/scot/scot266.nsf/veritydisplay/d44e2ce56ea339d3c1256cb400559e0a/\\$File/ABB%20Group%20Sustainability%20Report,%202000_English.pdf](http://www05.abb.com/global/scot/scot266.nsf/veritydisplay/d44e2ce56ea339d3c1256cb400559e0a/$File/ABB%20Group%20Sustainability%20Report,%202000_English.pdf)

Sustainability Report 2002.

[http://www05.abb.com/global/scot/scot266.nsf/veritydisplay/ff27c0897dade319c1256d96005014d3/\\$File/ABB%20Group%20Sustainability%20Report,%202002_Swedish.pdf](http://www05.abb.com/global/scot/scot266.nsf/veritydisplay/ff27c0897dade319c1256d96005014d3/$File/ABB%20Group%20Sustainability%20Report,%202002_Swedish.pdf)

Sustainability Report 2004.

[http://www05.abb.com/global/scot/scot266.nsf/veritydisplay/9a26c161a8bc5c2bc1256feb0049648e/\\$File/ABB_SR04en_finish_140705.pdf](http://www05.abb.com/global/scot/scot266.nsf/veritydisplay/9a26c161a8bc5c2bc1256feb0049648e/$File/ABB_SR04en_finish_140705.pdf)

Annual Report with Sustainability Review 2006.

[http://www05.abb.com/global/scot/scot266.nsf/veritydisplay/4b2c64dcac572cbac12572ae00428ee8/\\$File/Sustainability%20review%202006.pdf](http://www05.abb.com/global/scot/scot266.nsf/veritydisplay/4b2c64dcac572cbac12572ae00428ee8/$File/Sustainability%20review%202006.pdf)

Annual Report 2008.

[http://www05.abb.com/global/scot/scot266.nsf/veritydisplay/998187587f6f3b5cc125757d005b75e5/\\$File/ABB%20Group%20Annual%20Report%202008_se.pdf](http://www05.abb.com/global/scot/scot266.nsf/veritydisplay/998187587f6f3b5cc125757d005b75e5/$File/ABB%20Group%20Annual%20Report%202008_se.pdf)

AtlasCopco

Sustainability Report 2002.

Årsredovisning inkl. hållbarhetsredovisning 2004.

Årsredovisning inkl. hållbarhets- och bolagsstyrningsrapport 2006.

<http://www.atlascopco.com/se/Investorrelations/Financialreports/Annualreports/index.asp>

Årsredovisning inkl. hållbarhets- och bolagsstyrningsrapport 2008.

http://viewer.atlascopco.com/Atlas_Copco_Arsredovisning_2008-indexerad

Boliden

Hållbarhetsredovisning 2008.

http://vp031.alertir.com/files/press/boliden/Boliden_Hallbarhet2008_sv.pdf

Hållbarhetsredovisning 2006.

<http://www.boliden.com/www/BolidenSE.nsf/WebPagesInmatning/D141DFF045087DD6C12>

5750C00536601/\$file/Boliden_SR2006_sv.pdf

Årsredovisning 2004.

http://vp031.alertir.com/index.php?p=annual_reports&s=detail&afw_id=53359&afw_lang=sv

Årsredovisning 2002.

http://vp031.alertir.com/index.php?p=annual_reports&s=detail&afw_id=25775&afw_lang=sv

Årsredovisning 2000.

http://vp031.alertir.com/index.php?p=annual_reports&s=detail&afw_id=26085&afw_lang=sv

Electrolux

Sustainability Matters 2008.

http://www.electrolux.com/Files/Sustainability/PDFs/2009_PDF/Elux_ENG_Sustainability08_20090810_Low.pdf

Sustainability Report 2006.

http://www.electrolux.com/Files/Sustainability/PDFs/2007_PDF/2006%20Sustainability%20Report.pdf

Our World, Our Approach. Sustainability Report 2004.

http://www.electrolux.com/Files/Sustainability/Sustainability_reports/sustainability_report_2004.pdf

Environmental Report 2002.

http://www.electrolux.com/Files/Sustainability/Sustainability_reports/Elux_Env_Report_2000_SWEDISH.pdf

Ericsson

Corporate Responsibility and Sustainability Report 2008.

http://www.ericsson.com/ericsson/corporate_responsibility/cr08_doc/corporate_responsibility_report_2008.pdf

Corporate Responsibility Report 2006.

http://www.ericsson.com/ericsson/corporate_responsibility/cr08_doc/corporate_responsibility_report_2006.pdf

Sustainability report 2004.

http://www.ericsson.com/ericsson/corporate_responsibility/cr08_doc/sustainability_report_2004.pdf

Sustainability report 2002.

http://www.ericsson.com/ericsson/corporate_responsibility/cr08_doc/sustainability_report_2002.pdf

Green Cargo

Års- och hållbarhetsredovisning 2008.

http://www.greencargo.com/Documents/Pressrum/Resultat%20och%20rapporter/2008/GC_AR_2008_svensk_slutversion_publicering_webb.pdf

Års- och hållbarhetsredovisning 2006.

<http://www.greencargo.com/Documents/Pressrum/Resultat%20och%20rapporter/2006/GCA>

R06.pdf

Års- och hållbarhetsredovisning 2004.

http://www.greencargo.com/Documents/Pressrum/Resultat%20och%20rapporter/2001-2004/greencargo_redovisning04%5b1%5d.pdf

Års- och hållbarhetsredovisning 2002.

http://www.greencargo.com/upload/260/gc_arsredovisning_2002.pdf

H&M

Sustainability report 2008.

http://www.hm.com/filearea/corporate/fileobjects/pdf/en/CSR_REPORT2008_PDF_1240240530209.pdf

CSR Report 2006.

http://www.hm.com/filearea/corporate/fileobjects/pdf/sv/CSR_REPORT_2006_PDF_1212066669152.pdf

CSR Report 2004.

http://www.hm.com/filearea/corporate/fileobjects/pdf/en/CSR_REPORT2004_PDF_1173283725213.pdf

CSR Report 2002.

http://www.hm.com/filearea/corporate/fileobjects/pdf/en/CSR_REPORT2002_PDF_1173283699526.pdf

ICA

Årsredovisning 2008.

http://www.ica.se/Global/Om%20ICA/Pdf/2008ICA_Arsredov_SVE_slutlig.pdf

Årsredovisning 2006.

http://www.ica.se/ImageVault/Images/id_12084/ImageVaultHandler.aspx

Rapport om etik och samhällsansvar, 2004.

http://www.ica.se/ImageVault/Images/id_12074/ImageVaultHandler.aspx

ICA AHOLD – verksamhet 2002.

Nordea

CSR Report 2008. http://www.nordea.com/sitemod/upload/Root/www.nordea.com%20-%20uk/AboutNordea/csr/csr_2008_uk.pdf

SAS

Årsredovisning 2002 med Miljöredovisning.

http://www.sasgroup.net/SASGROUP_SUSTAINABILITY/CMSForeignContent/2002swe.pdf

Årsredovisning och Hållbarhetsredovisning 2004.

http://www.sasgroup.net/SASGROUP_SUSTAINABILITY/CMSForeignContent/Svensk_2004.pdf

Årsredovisning och Hållbarhetsredovisning 2006.

http://www.sasgroup.net/SASGROUP_SUSTAINABILITY/CMSForeignContent/2006se.pdf

Hållbarhetsredovisning 2008.

http://www.sasgroup.net/SASGROUP_SUSTAINABILITY/CMSForeignContent/SAS%20HB%2012%20mars.pdf

SCA

Miljöredovisning 2000.

http://www.sca.com/Documents/sv/Env_Reports/Env_Report_2000_sv.pdf

Miljö- och socialt ansvar 2002.

http://www.sca.com/Documents/sv/Env_Reports/Env_Report_2002_sv.pdf

Miljö- och socialt ansvar 2004.

http://www.sca.com/Documents/sv/Env_Reports/Env_Report_2004_sv.pdf

Hållbarhetsredovisning 2006.

http://www.sca.com/Documents/sv/Env_Reports/Sustainability_Report_2006_sv.pdf

Hållbarhetsredovisning 2008. http://www.sca.com/Documents/sv/Env_Reports/SCA-HR2008-SV_FINAL.pdf

SKF

Miljöredovisning 2000. http://investors.skf.com/files/press/skf/SKF_environ_2000_sv_.pdf

Årsredovisning inkl. Hållbarhetsredovisning 2002.

http://investors.skf.com/files/press/skf/SKF_Annual2002_sv.pdf

Årsredovisning inkl. Hållbarhetsredovisning 2004.

http://investors.skf.com/files/press/skf/skf_sv_2004new.pdf

Årsredovisning inkl. Hållbarhetsredovisning 2006.

http://investors.skf.com/files/press/skf/annual_2006SKF_sv.pdf

Årsredovisning inkl. Hållbarhetsredovisning 2008.

http://investors.skf.com/files/press/skf/SKF_Annual_report_2008_sv.pdf

TeliaSonera

Telia: Miljöredovisning 2000.

<http://www.teliasonera.com/Global/Reports/2000/financial/miljoredovisning.pdf>

CR Report 2004. http://www.teliasonera.com/Global/Reports/2004/cr/csr_report_2004.pdf

CR Report 2006. http://www.teliasonera.com/Global/Reports/2006/cr/csr_report_2006.pdf

CR Report 2008. http://www.teliasonera.com/Global/Reports/2008/cr/CR_Report_2008.pdf

Vattenfall

Hållbarhetsredovisning 2004.

http://www.vattenfall.se/www/vf_se/vf_se/Gemeinsame_Inhalte/DOCUMENT/196015vatt/815691omxv/819774vxrx/874498vxrt/1879477csr/P02.pdf

Hållbarhetsredovisning 2006.

http://www.vattenfall.se/www/vf_se/vf_se/Gemeinsame_Inhalte/DOCUMENT/196015vatt/815691omxv/819774vxrx/874498vxrt/1879477csr/P02120964.pdf

Hållbarhetsredovisning 2008.

http://www.vattenfall.se/www/vf_se/vf_se/Gemeinsame_Inhalte/DOCUMENT/196015vatt/815691omxv/819774vxrx/874498vxrt/1879477csr/P02152387.pdf

Volvo Group

Miljöredovisning 2000.

http://www.volvogroup.com/SiteCollectionDocuments/VGHQ/Volvo%20Group/Volvo%20Group/Our%20values/Environment/env_report_2000_eng.pdf

Kvalitet, Säkerhet och Miljöomsorg, Avsnitt i Årsredovisning 2002.

http://www3.volvo.com/investors/finrep/ar02/sv/volvokoncernen/kvalitetsakerhet/pops/printable/kvalitet_sakerhet_och_miljoomsorg.pdf

Global återhämtning, Avsnitt i Årsredovisning 2004.

http://www3.volvo.com/investors/finrep/ar04/sv/volvokoncernen/omslagforstaupps/pops/printable/global_aterhamtning.pdf

Hållbar utveckling, Avsnitt i Årsredovisning 2006.

http://www3.volvo.com/investors/finrep/ar06/sv/hallbarutveckling/pops/printable/19_hallbar_utveckling.pdf

Sustainability Report 2008.

http://www.volvogroup.com/SiteCollectionDocuments/VGHQ/Volvo%20Group/Investors/Financial%20reports/Sustainable%20reports/sustainability_report_08_eng.pdf

Appendix: Undersökningsmodellens variabler

Miljömässigt

”Sustainable value”
Biologisk mångfald
Miljöutbildning av personal
Företagets bidrag
Handel med utsläppsrätter
Kemi och säkerhet
Kostnader och investeringar
Livscykelanalys
Makropåverkan
Påverkan per produktslag

Indikatorer

Transportförbrukning
Transportval
Avfall / Återvinning
Utsläpp, koldioxid
Utsläpp, luft
Utsläpp, vatten
Vattenförbrukning
Vattenrening
Energiförbrukning
Energival
Materialförbrukning
Råvaror och dess påverkan

Socialt

Personal

Kön
Ålder
Geografisk spridning
Anställningsform
Chefers kön
Chefers nationalitet
Personalomsättning
Medarbetarrelation
Rekrytering
Utbildningsnivå
Kompetensutveckling
Uppföljning / Utvärdering
Attraktiv arbetsgivare genom hållbarhetsarbete

Hälsa och säkerhet

Olycksstatistik
Sjukfrånvaro
Friskvård / Hälsa
Kris / Beredskap
Arbetsmiljö

Externa relationer

Kontroll av leverantörer
Korruption
Barn- / Tvångsarbete
Krav på mänskliga rättigheter
Fackliga frågor / Kollektivavtal
Politik / Lobbying

Jämställdhet och mångfald

Diskriminering
Mångfaldsarbete
Löneskillnad, män-kvinnor
Löneskillnad, annan minoritet

Etisk-ekonomiskt

Etik och ekonomiskt ansvar

Värdegrund / Uppförandekod
Ekonomiska konsekvenser
Hållbarhet som effektivitet
Hållbarhet som konkurrensmedel
Hållbarhetsintresserade investerare
Hållbarhetsrelaterad risk
Långsiktighet / Värdeskapande
Utgiftsstruktur
Påverkan på samhällsutveckling
Produktsäkerhet
Marknadskommunikation
Certifiering
Efterlevnad / Böter / Sanktioner

Corporate governance

Redovisning av ägarstruktur
Styrelsesammansättning
Styrning / Kontroll
Organisationsschema
Lönekostnader
Belöningsystem, finansiellt
Belöningsystem, icke-finansiellt

Utformning

Placering

Avsnitt i årsredovisning
Separat hållbarhetsredovisning
Integrerad i årsredovisning
Publicerad online

Standarder och samarbeten

Följer GRI
GRI-nivå
Undertecknat Global Compact
Egen utformning
Utmärkelser / Rating
Bestyrkt av tredje part
Bestyrkt av revisor
Vilken revisor
Ytterligare bestyrkanden
Producerad i samarbete med
Tryckt på miljömärkt papper

Struktur

Antal sidor
Separat VD-ord
Positiva händelser
Negativa händelser
Ordlista

Vision, mål och strategier

Övergripande vision
Mål
Medel
Resultat
Drivkraft
Integration av hållbarhetsarbete i verksamhet
Strategi

Intressent

Intressentdialog
Materialitetsanalys
Intressenterna talar

Validitet och transparens

Om källor
Transparensdiskussion
Kommenterar / Motiverar egen redovisning
Väsentlighet
Avgränsning
Mätsystem (ex. RMS)
Mätmetoder